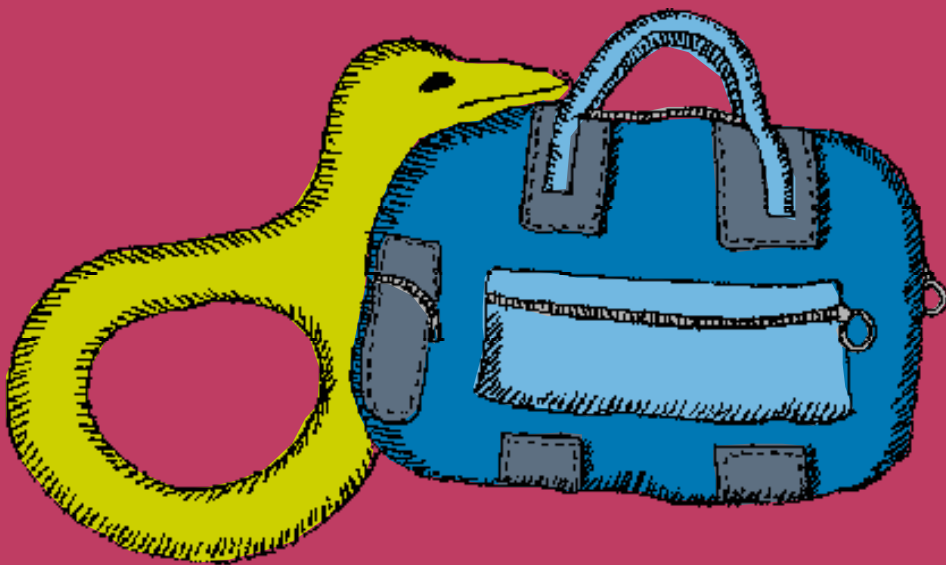

opor bereziak

barrenet 8. ikastunitatea
2. maila
ikaslearena

300 pta.

EGILEAK

Proiektuaren arduraduna: **Juxto Egaña** (HABEko Hizkuntzaren Didaktika arduraduna)
Kudeaketa: **Joanba Bergara** (HABEko Prestakuntza arduraduna)
Koordinatzaile didaktikoak: **Begoña Martinez** (HABEko teknikaria)
Sabin Zabala (HABEko teknikaria)
Partehartzailea: **Josune Aranguren** (Musizko Udal Euskaltegia)

© HABE 1999. ISBN 84-86968-95-X

HABE Erakundeak eskerrak ematen dizkie Muskizko Udal Euskaltegi eta Udalei materialgintza proiektu honetan parte hartzerakoan agertu duten borondateagatik.

Halaber esker ona luzatu nahi die euskalduntze-alfabetatzegintzan diharduten euskaltegi guztiei, beren esperientzia eta ekarpena baliagarri izan direlako.

Diseinua eta maketazioa: **Tita Lorenz** eta **Marisa Mantxola** • Marrazkiak: **Marisa Mantxola**

Gure esker ona ondoren aipatzen direnei hainbat material eta ideia hartzeko baimena eman digutelako:

Abrisketa J. I. 1990 Antarktida. Gaiak, 93.or. (E. Shackleton-en argazkia)
Arretxe, J. 1996 Tubabu. Elkar
Egurrola, A. 1994 Astoa eta laurok Euskal herrian zehar. Ibaizabal
Elhuyar taldeari albatrosen argazkiak.
Elhuyar Geografi taldea 1998 Antartikaren mapa In: Euskal Herriko eta Munduko Atlas. Elkar. 11.or.
Elexpuru, J. M. 1993 Alpeen itzalpean. Elkar Bidaia, 138-139.orr.
Elortza, I. Izotzezko kontinente ezezaguna In Euskaldunon Egunkaria 98.02.01, 4-5.orr.
Elortza, I. Antartikako argazkiak.
Elosegi,A.; Mugertza, E. 1998 Txirringan aienean. Txalaparta-Amair, 33-34. orr.
Etxeberria, H. 1997 Karramarroaren aztarnak. Elkar
Euskaltzaindia Munduko estatu izenak, hiriburuak eta hiritarren izenak In Arauak 38, 195-210. orr.
Iragarkiak:
 Banoa bidai agentziaren iragarkia: Argia aldizkaria 1629. zenbakiaren gehigarria 97.06.15, 20. or.
 Au Pair in America iragarkia: Gara: 99.01.30,66.or.
 Lapurriketa iragarkia: Argia aldizkaria 1629. zenbakiaren gehigarria 97.06.15, 17.or.
 Pirineo 98: Piriniotako zeharkaldi integrala: Argia aldizkaria, 1676. zenbakiaren gehigarria, 98.06.21, 25. or.
Irizar, S. 1996 Txirike-Parú. Erein 88-89.orr.
Mendiguren, X. Opor ezberdinak. Elkar. 5. eta 19-25.orr.
Pessoa, F. 1985 Libro del desasosiego. Seix Barral, 69.or.
Zubizarreta, P. 1998 Atlas sentimental. Alberdania

opor bereziak

barrenet 8. ikastunitatea

2. maila

Helduen Euskalduntzearen Oinarrizko Kurrikulua

ikaslearena

AURKIBIDEA

1. Sarrera

1. Lan-egitasmoa	6
2. Ikastunitatearen ibilbidea	7

2. Atazak

A Ataza: Eta aurten...	8
B Ataza: Irudimena abian	13
C Ataza: Dardarazko bidaiak	18
D Ataza: Turista ala bidaiaria?	
D.1 Nabigatzea	25
D.2 Turista eta bidaiaria	31

3. Eranskinak

1. Autoebaluazio-orria	33
2. Izotzezko kontinente ezezaguna	36

4. Material osagarriak

B Ataza: Irudimena abian	
1. Dastatu literatura: txapela buruan eta ibili munduan	40
2. 35 urrats turismo etiko baterantz	45

1.

LAN-EGITASMOA

Opor bereziak. Zer ote? Opor birtualak, opor
imaginarioak, opor domestikoak, opor solidarioak?

Oporrak, bidaiak, turismoa... Modu batean edo bestean entzun, kontua
da usain bera datorkigula beti gogora. Etxeko sofaren eta kafesnearen usaina
batzuei; eguzkitarako krema eta take away-etako olio-usaina, askori; beste
batzuei, pinu eta lanbro-usaina; inori, kresal eta bisigu-usaina; eta, gehienoi
maindire eta izerdiarena.

Esperientzia horiei buruz idatzi eta hitz egiteko aukera izango duzu hurrengo egunotan:
zeure oporrak bizitzeko eran gertatutako aldaketez, oporraldietako arazo gastronomikoez,...
jardun beharko duzu eta, halaber, beste hainbat konturi buruzko iritzia eman beharko: hala
nola, turistaren eta bidaiariaren arteko aldeaz, gure bizitzako faseek eta gustuko oporraldiek
duten balizko erlazioaz eta abarrez.

Zu oporretara eramateko, garraibide hauek dituzu atarian zain: iragarkiak, katalogoak,
argazkiak, dokumentalak, ipuinak, artikulua, tertuliak, rol-jokoak, irrati-elkarriketak,
egunkariko erreportajeak, Interneteko web-orriak,...

Formari dagokionez, hizkuntz zati berriak ezagutzeko parada emango dizugu eta
baita zeintzutan sakondu beharra daukazun aztertzekoa ere. Sortu beharreko
idatzizko testuetan, berriz, azalpenari eman diogu garrantzirik haundiena,
beste mota batzuetako testuak ere sortuko dituzun arren.

Maleta beteta dugularik, abiatzeko prest al zaude?
Zorrotik hornigaiak ateratzeko ordua baita.

2. IKASTUNITATEAREN IBILBIDEA

Hona hemen ikasleek ibili beharreko bidea.

ATAZA: ETA AURTEN...

Oporretan joan baino lehen egin ditzagun maletak: bizitzako momentu bakoitzak oporraldi-mota bat eskatzen du? Santiagorako bidean elkar ezagutzen duten ibiltariak adin bera al dute? Behin hogeita hamar urtera helduta, ez dirudi inoiz kanping-zaleak izan garenik.

- Irakur ezazu Xabier Mendigurenen ipuin baten hasiera* hau:

San Inazio bezperan, ohera sartzean, aurtengo oporretarako nire plan berria ahogozatu nuen:

“Aurten ez naiz etxetik mugitu ere egingo. Akabo Nepaleko elur zuriak, akabo Karibeko hondartza guriak. Ez zaizkit oinak egosiko Europan zehar museoak bisitatzen, ez naiz Afrikako trekking abenturazko batean eltxoen jopuntu izango. Ez dut beherakorik nahi janari arraroekin, ez dut loezinik nahi ohe aldaketa etengabeekin. Aurten atsedena nahi dut, atsedena eta bakea, behingoz.”

- Zerrenda itzazu hemen protagonistak orain arte egin dituen oporraldiak. Oraingoz ez ezazu laukitxoetan ezer idatz.

1. ...	
2. ...	
3. ...	
4. ...	
5. eta aurten...	

- Zure ustez, hurrenkera honetan egin ditu bidaiak protagonistak? _____ Zergatik?
_____ Badirudi, denon bizitzan oporrak egiteko moduak baduela garapen tipiko edo topiko bat. Ez du ematen oso normala denik iaz Vienako hotel dotore batean egondakoak, aurten motxila hartu eta Pariserako bidea autostopez egitea.
- Jarri 1, 2, 3 edo 4 bidaiak egindako hurrenkeraren arabera goiko laukitxoetan.
- Dagoeneko ezaguna dugun Kattalineek ere izan ditu urtero tabernan oporrak. Eta baita tabernaria izan baino lehenagoko garaietan ere. Beraz dakizun guztiak emango zizun oraingo bere nortasunaren gaineko arrastorik. Aukera ezazu zutabe bakoitzeko elementu bat eta saiatu asmatzen bere bizitzan izan dituen lau oporraldi. Gero, bideoa ikustean, berak azalduko dio Anttoni oporraldiak bere bizitzan izan duten garapena. Ikus egin behar duzunaren adibidea.

* Mendiguren, X. 1995 Iratzargailua edo oporrik lasaienak In: Opor Ezberdinak. Elkar. 5.or.

	TOKIAK	OPOR-MOTAK	ADINA	ZERGATIA	
Adib.	Benidorm	kampinga	16 urte	Gizonaren gurasoen ezkon-oparia izan zen.	Adib.
	Euskal Herria	hotela	18 urte		
	Laredo	motxila	20 urte		
1	Kanariar irlak	erromanikoa	22 urte		1
	Maroko	jaiak	24 urte		
	Paris	baserria	26 urte		
	Nafarroa	zerbitzari	28 urte		
2	Tailandia	eztei-bidaia	30 urte		2
	London	au pair	32 urte		
	etxea	GKE: erizain,...	34 urte		
3	Nikaragua	monitore	36 urte		3
	Zarautz	mahatsa bildu	38 urte		
4	Bordele	eskabazio	40 urte		4
	Atapuerca (BU)	arkeologikoa	42 urte		
	Zestoa	baraua, lasaitasuna	44 urte		
		eguzkia			

Adib. Kattalin 22 bat urterekin ezkonduko zen. Litekeena da eztei-bidaietan Kanariar irletara joatea, garai hartan puri-purian zegoen lekua baitzen.

- 1: _____
 2: _____
 3: _____
 4: _____

- Bideoa ikusi ahala, lot itzazu zutabeetako elementuak Barrenetekoan esanen arabera eta idatzi azaltzen dituzten arrazoiak ZERGATIK zutabearen pean.

Kattalini zera eskatu diogu: Anttoni kontatu dion guztia idatziz eman dezan zuk lasai irakurri ahal izan dezazun.

- Irakasleak emango dizu gure tabernariaren idazkiaren kopia. Irakur ezazu.

Zeuk ere oporraldi horiek igaro dituzu? Antzekoak, agian? Izan duzu garapen bat oporraldien bilakaeran? Leku batekin nazkatuta beste batera jo duzu? Interesak aldatu zaizkizu? Gastatzeko duzunaren arabera aukeratu izan duzu norakoa? Iada “Bai, neuk ere txankleta-turismoaz nazkatuta, nekazal-turismora jo nuen” edo antzeko zerbait oihukatzeke irrikitan izango zara, Mendigurenen protagonistak eta Kattalinek kontatu diguten moduan. Heldu da unea.

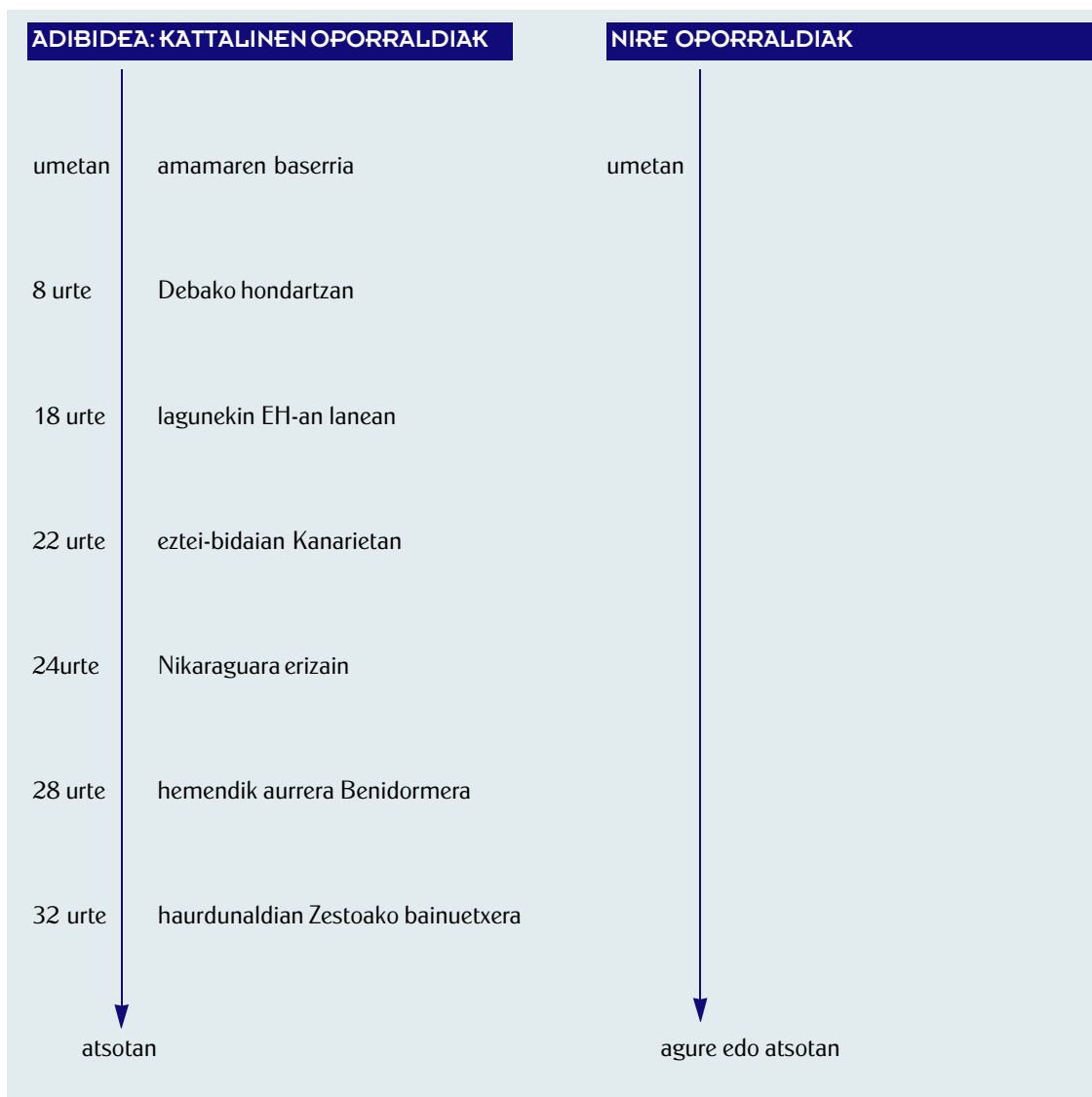
- ☞ Idatz ezazu Kattalinekin egin duen bezala.
- ☞ Saia zaitetz Kattalinen gutunetik atera ditugun denbora-antolatzaileak erabiltzen. Aldatu behar izango dituzu eta zeure bizitzako gertakizunetara egokitu, noski. Ea parrafoak antolatzen laguntzen dizuten.
- ☞ Kontuan izan ez dituzula bidaia kontatu behar (Parisera joan nintzen..., hurrengo urtean Londonera..., handik bi urtera Lisboara..., ...) baizik eta opor-motak (urte batzuez udak Europako hiriak ezagutzeko erabili nituen).

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slightly textured appearance and is set against a dark background.

[illegible]

- Idatz itzazu eskema honetan, ohar moduan, zeure idazlaneko opor-motak. Ikusi adibidean Kattalinen oporraldiekin egin duguna.

- Bil zaitezte beste hiru ikaskiderekin. Denok irakurriko duzue ozenki idatzitakoa. Integra itzazu zure eskeman ikaskideen oporraldi-motak. Errepikatzen direnak ere idatzi eta kronologia errespetatu.
- Komentatu ikaskideekin ea honelako ondorioz ateratzerik dagoen:

- * Umetan denok...
- * Nerabegaraian gehienok...
- * Eztei-bidaian...
- * Normalean jendea _____-z nazkatu eta...
- * Ez zaio inori gustatzen urte askoan...
- * ...
- * ...
- * ...
- * ...
- * ...

- Hona hemen bost lagunek egiten dizuten opor-eskaria. Behin irakurrita, erantzun iezaiezu galderei: ea beren bizimoduaz zerbait esateko gai garen. Ostean, lotu marra batez eskariaren arabera dagokien oporraldia islatzen duen argazkiarekin.

Zenbat urte ditu?.....
Gizonezko ala emakumezkoa da?.....
Zein du bere lana?.....
Bere lehenengo oporraldia du?.....
Nora joatea gomendatzen diozu?.....

Lasaitasuna, atsedena eta
bakea behar ditut. Sukaldea
laga... Eguzkia...

Zenbat urte ditu?.....
Gizonezko ala emakumezkoa da?.....
Zein du bere lana?.....
Bere lehenengo oporraldia du?.....
Nora joatea gomendatzen diozu?.....

Lanean ari naizenean ez
dudan lasaitasuna nahi dut:
irakurtzeko ditudanak,
armarioak txukundu,...
Nahikoa mugitzen naiz lana
dela eta.

Zenbat urte ditu?.....
Gizonezko ala emakumezkoa da?.....
Zein du bere lana?.....
Bere lehenengo oporraldia du?.....
Nora joatea gomendatzen diozu?.....

Emozio berrien bila abiatu
nahi dut. Eta beste kultura
batzuk ezagutu.

Zenbat urte ditu?.....
Gizonezko ala emakumezkoa da?.....
Zein du bere lana?.....
Bere lehenengo oporraldia du?.....
Nora joatea gomendatzen diozu?.....

Lekuak ikusi, eroso ibili,
ondo jan, artea
ezagutu,...nahi dut.

Zenbat urte ditu?.....
Gizonezko ala emakumezkoa da?.....
Zein du bere lana?.....
Bere lehenengo oporraldia du?.....
Nora joatea gomendatzen diozu?.....

Nora goaz etxekoa ezagutu
barik? Gertukoenean ere
bada aberastasunik
esperientzietan.

- Eta zu zein estereotipotan sartuko zinateke?. Zer duzu nahiago?

ATAZA: IRUDIMENA ABIAN

Gauza bitxia gertatzen da munduko edozein leku aipatzen digutenean: “Lisboa” entzun orduko, esaterako, zahartasuna, literatur kafeak eta tranbiak datozkigu gogora. Portua ere bai. Eta, beharbada, ez gara sekula izan, baina telebistak, liburuek edota lagunek eman digute inoiz hango berri. Daitekeena da etxetik mugitu gabe bidaiatzea. Nora joan nahi duzu gaur?

1

(...) *El viajero que ha recorrido toda la tierra, de cinco mil millas en adelante no encuentra novedades, porque sólo encuentra cosas nuevas; otra vez la novedad, la vejez de lo eterno nuevo, pero el concepto abstracto de novedad se quedó en el mar con la segunda de ellas.*

Un hombre puede, si posee verdadera sabiduría, disfrutar del espectáculo completo del mundo en una silla, sin saber leer, sin hablar con nadie, sólo mediante el uso de los sentidos y el alma no saber estar triste.

- Norenak ote esaldi hauek? Aukeratu hiru idazle hauen artean:

Pessoa

☐

Cervantes

☐

Shakespeare

☐

- Laredon kanpadendan lagunekin egon eta gero, Lloret de Mar-reko hotelean bikotekidearekin. Ezkondu eta Kanarietan. Eiffel Dorrea eta Venezia ezagututa, Britainia Haundian zehar tour antolatuan. Abuztu batez, Picos de Europan txango txikietan haurrarekin. Bigarren umea izanda, baserri-turismoan. Eta etxean geratu, zergatik ez? Txarto ikusita al dago? Ez al da denok urteren batean egin nahi izandakoa?

Xabier Mendiguren

Halaxe egitea erabaki zuen Mendigurenen beste ipuin bateko** protagonistak. Baina etxean gelditu arren, nonbait egon izanaren itxura eman behar, antza. Hala dio momentu batean: “Buruz zekien hiri hartan ikusiko zuen guztia. Dena zitzaion ezaguna, eta bidaiaren funtsa ezezagunaren bila abiatzea izanik, zertarako ekin bideari?”

- Beraz, etxean geratzea erabaki du, aurreko atazan komentatu dugun ipuineko protagonistak bezalaxe. Hala ere, bueltatzean lagunei zer kontatu izan nahi du, eta baita hiria ezagutu ere. Horiek egin ahal izateko pauso batzuei jarraitzen die. Irakur ezazu irakasleak emango dizun zatia eta labur ezazu ahoz ikaskide guztiek horren berri izan dezaten.
- Ikaskideek irakurri dutenaren berri ematen dizuten bitartean, zenbatu parametro hauek entzuten duzunaren ordenaren arabera, oporraldiaren prestaketaren pausoei jarraiki, alegia.

** Mendiguren, X. 1995 Planoa edo oporrik prestatuenak In: Opor ezberdinak, Elkar 19-25.orr.

kirola materiala sailkatu
 hitzik usuenak hiria aukeratu egoera politikoa
 LITERATURA jan-edana m u s i k a POSTA-LANA
 ZINEMA hegazkinen orduak eta salneurriak
 hiriaren planoa materiala bildu kultura

2

- Irakur dezagun denon artean ipuinaren amaiera.

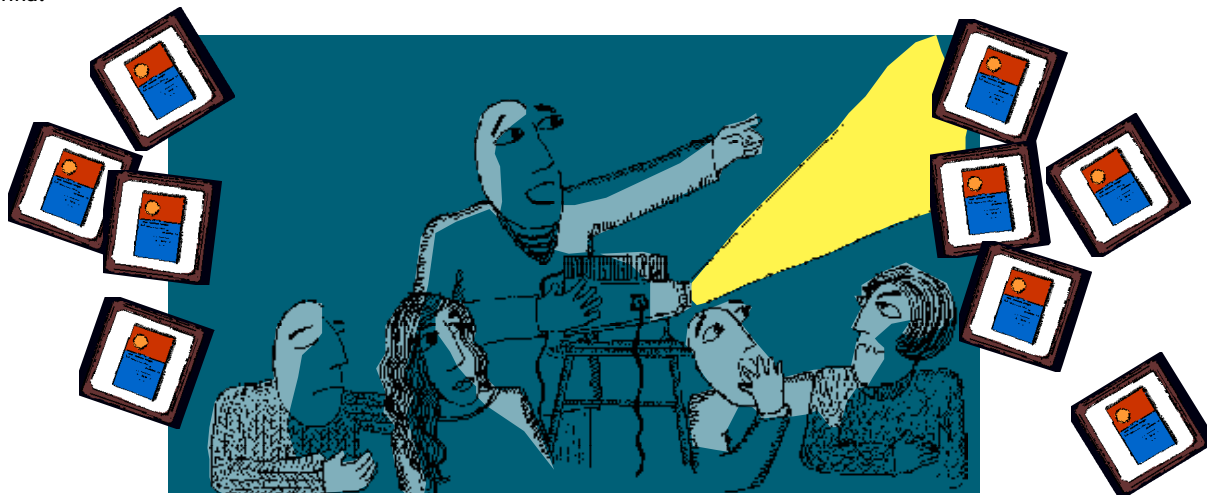
Dena zitzaion ezaguna, eta bidaiaren funtsa ezezagunaren bila abiatzea izanik, zertarako ekin bideari? Urtero bezala, opor eguna iristean, lagunei agur esan eta idatziko ziela agindu ostean etxean sartu zen, telefonoaren erantzungailua piztu eta pertsianak jaitsi. Hilabeterako jan-edanaz horniturik, egunez egun egin beharreko bisitak mapetan berritzen, argazkietan egiaztatzen zituen; ezer ikusi behar ez zenetan, hango diskoak entzun eta liburuak irakurritz ematen zuen ordu alferren segida; eta bazkalondoko ordu asper nagian, gutunak idazten zizkien lagunei, egun hartan zer ikusi eta zer egin berri zuen, zein ongi pasatzen ari zen kontatuz, hoteleko paperetan beti ere; ondoren, hoteleko gutunazal zurietan sartu, gutxi gorabeherako seilu-zapaltze bat itxuratu -inork gutxik erreparatzen die gauza horiei-, eta oporrak amaitzean, postariei lanik eman gabe bera arduratuko zen gutun haiek banan-banan lagunen gutunontzietan lagatzen; horrekin batera ikustaldia egingo zien adiskide eta ezagun haiei, eta bere oporraldietan egindako diapositibak eta erositako oroigarriak ikustera gonbidatu etxera.

-Eta zuek zer moduz? ***

4.1. material osagarrian (Txapela buruan eta ibili munduan) duzu hainbat idazle-bidaiariren lanen berri emango dizuna. Lau liburu aurkezten zaizkizu eta zeuk aukeratu beharko duzu zein irakurri, liburudenda batean egingo zenukeen moduan.

- Oporren bueltako ezaugarria da kontatu beharra: edo diaporama ikustarazi, edo gure istorio eta pasadizo amaitezinak entzunarazi barre eragiteko, gure egunerokoa irakurtzera eman,... Tenerifeko Drago Milenarioaren argazkia, nork ez du ikusi? Marokon egondako nork ez du ekarri alfonbra ikusgarri bat? Portzierto, ba al dakizue nola esaten den italieraz hanka?

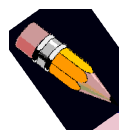

Irakasleak emango dizun ariketa osagarria egiten baduzu, arazi eta eragin-en erabilera ikasiko duzu.

*** Mendiguren. X. aip. lib. 25.or.

- Opor-garaiaaren amaieran, beraz, lagunei diaporama erakutsiko die. Bidaia egin izan balu bezala aurkeztuko dizkie lagunei hiriaren gaineko jakingarriak. Egin dezagun gauza bera: kontatu dezagun egindako bidaia egin ez dugun bidaia bat edo igaro izan ez dugun oporraldia. Lasai, baina, ez baitzaituztegu hilabeetan informazioa biltzen jarriko. Eman egingo dizuegu informazioa eta zuek oporraldia kontatuko duzue berorietan oinarrituta.

Bil zaitezte launaka. Irakasleak orri bat emango dizue. Bertan azaltzen zaizue zein egoeratan egon zareten leku horretan, zertara joan zareten eta nori eta zertarako eman beharko diozuen bidaia berri.

Idatzi hemen non egon zareten eta zertara joan zareten.

Idatzi hemen ekarri dituzuen gauzak.

Nire apunteak

Idatzi hemen taldean komentatu dituzuen erantzunak. Ez idatzi esaldi osoak, ahoz kontatu beharko duzu eta.

- Bil zaitezte oporraldi bakoitzeko bat (**A + B + C + D**) eta ...

LAUKOTEAN EGIN BEHAR DUZUENA

KONTAKETA	+	ENTZUKETA	=	ERABAKIA
A ikasleak bere eginbeharra azaldu eta Marokoko bidaia kontatu (10')		Bien bitartean, B , C eta D -k entzun egingo duzue, Banoa bidaia-ajentziako nagusiak bazinate bezala. Kontuan izan zein den gero hartu beharko duzuen erabakia.		Entzun eta gero, B , C eta D -k Marokoko bidaia Banoaren katalogoan gehitu ala ez erabakiko duzue.
				
B ikasleak bere eginbeharra azaldu eta N.Y.-eko bidaia kontatu (10')		Bien bitartean, A , C eta D -k entzun egingo duzue, Ana bazinate bezala. Kontuan izan zein den gero hartu beharko duzuen erabakia.		Entzun eta gero, A , C eta D -k, Anaren rolaekin segituz, N.Y. ingelesa ikasteko leku egokia dela konbentzitu zaituzten ala ez adostuko duzue.
				
C ikasleak bere eginbeharra azaldu eta Port Aventura bidaia kontatu (10')		Bien bitartean, A , B eta D -k entzun egingo duzue, Lapurriketako nagusia bazinate bezala. Kontuan izan zein den gero hartu beharko duzuen erabakia.		Entzun eta gero, A , B eta D -k zera erabakiko duzue: ea C -ren proposamenak zuen haur-animaziorako programan integratuko dituzuen.
				
D ikasleak bere eginbeharra azaldu eta Pirinioko bidaia kontatu (10')		Bien bitartean, A , B , eta C -k entzun egingo duzue, Nafarroako Pirinioko Patzuergo Turistikokoak bazinate bezala. Kontuan izan zein den gero hartu beharko duzuen erabakia.		Entzun eta gero, A , B , eta C -k zera erabakiko duzue: ea laster editatuko duzuen Gida Turistikoaren euskarazko bertsioan, D -ibiltariak artikulatu edo kapituluren bat idatziko duten.
				

- Komenta ezazue talde osoan:
 - Zer egingo dute Banoa-koek?
 - Zer egingo du Anak?
 - Zer egingo du Lapurriketako nagusiak?
 - Zer egingo dute Nafarroako Pirinioko Patzuergo Turistikokoek?

3

- Gustuko dituzu iragarkiak? Oraingo honetan, behintzat, ez duzu zapping-erako aukerarik izango. Ikus ezazu bideoa eta idatzi behean zein den gizon-protagonistaren arazoa:

ARAZOA:

- Arazo bera izan al duzue aurreko ariketan bisitatutako lekuetan (New York, Maroko, Port Aventura eta Pirinioak)? Komenta ezazue denon artean.

! Oharra: Lehen egin duzuen kontaketa taldean prestatua izan da lehenbizi. Oraingoan, berriz, saia zaitez inprobisatzen, lehen esan duzunaren gainean arazo gastronomikoak asmatzen, prestatu barik.

- Zelan ibili gara jate-kontuan oporretan? Oso modu desberdinetan, ikusi dugun bezala. Horren arabera, 6 pertsona-mota ditugu arbelean. Entzun/irakurriko dituzun literatur zatietako protagonistak, zein pertsona-motatakoak direla esango zenuke?
 - Lehenengo literatur zatiko protagonista:
 - Bigarren literatur zatiko protagonista:
 - Hirugarren literatur zatiko protagonista:
- Eta zuk zeuk, zertzat edo nolakotzat daukazu zeure burua? Konta iezazkiezu ikaskideei oporretan jan dituzunak, jan ez dituzunak, izandako arazoak... Benetako oporretan, eh! ez fikziozkoetan.

Etixerako lana: lot itzazu bi zutabeak:

konta iezazkiezu •	• zuk semeari txima horiek
eman iezadazue •	• zuk ikaskideei oporretan jan dituzunak
orraz iezazkiozu •	• zuek bilerakoei txosten bana
bana iezaiezue •	• zuek niri Juleneren oparitarako dirua

Bai logikoa euskal aditza! “io”, “ie”, “zue”, ... eta antzeko pistei esker lortu duzu bi zutabeak lotzea. Ea zelan moldatzen zaren laburdurak sortzen:

konta iezazkiezu •	• kontaizkiezu
eman iezadazue •	
orraz iezazkiozu •	
bana iezaiezue •	

Komentatu zailtasunak eta sakondu beharreko alorrak irakaslearekin.

ATAZA: DARDARAZKO BIDAIAK

Joko baten bidez, munduko lekuri ezezagunenera joango gara. Ataza honetan nahikotxo idatzi beharko duzu, baina ez larritu!: munduko estatu guztien izenen zerrenda emango dizugu eta nahi duzun lekura joan zaitezke atseden hartzera. Edo etxean gelditu!

1

- Egun oso zabalduak daude denborapasak; edozein egunkari edo aldizkaritan aurki ditzakegu. Horietako bat “anagrama” deritzona da. Ba al dakizu egiten? Esaterako, IKIZGA hitza GIZAKI hitzaren anagrama da. Zein hitzen anagrama da EKARTIA?

- Horixe da, hain zuzen ere, orain egingo duguna. Hirunaka jarrita, eman esaldietan falta diren hitzak. (Irakasleak emango dizue fitxa).

.....

- Jarri hitz bakoitzaren lehen hizkia arbelean honelako eskema osatuz (jaso hizkiak anagramako fitxen hurrenkera berean):

.....
1 2 3 4 5 6 7 8 9

- Hizki guztiak bilduta ditugularik, zein hitzen anagrama da atera zaigun hori?

.....

Horraxe bidaiatuko dugu orain, baina horra bidaia-ajentziarik ez dagoenez, horra ere imaginazioarekin joan behar!

- Antartika ez da inongo bidai agentzian salduko dizuten destinoa. Horregatik edo duen klimagatik da munduko lekuri ezezagunena? Ea zer dakizun toki horretaz. Ez beldurtu dena zenbakiak direla ikustean, datu harrigarriak izateagatik ekarri ditugu hizpidera. Irakurri ahala, egizu // marren bi aldeetako formen arteko aukera.

- Antartikaren azalera 12.000.000 kilometro koadrokoa // koadrotakoa da.
- Itsasoarekiko batez besteko altuera 2.000 metrokoa // metrotakoa da.
- 3.000 bale // balea dago.
- Bertan jaso da munduko hozberorik baxuena: -88 C 1960ko abuztuan // 1960ren abuztuan base errusiar batean.
- Oslotik Sahararainoko luzeera // luzera eta Barzelonatik // Bartzelonatik itsaso Beltzerako // Beltzerainoko zabalera du.
- Ozono-geruza-zuloa // ozono-geruza zuloa AEB baino haundiagoa da.
- Amudsen izan zen heltzen // heltzeko lehenengoa, 1911 abenduan.
- Drake itsasertzak Drake pirata britaniararengandik // britaniarragatik hartzen du izena, duela 400 urte han izan zelako.

9. Errejistratutako icebergik handienak bostehun eta hirurogei // bost ehun eta hirurogei km. zituen alde batetik bestera eta 80 bat km. beste aldera.
10. Bertako ikurra albatroa da: hiru metroko hego-enbergadura du eta ia 100 urte // 100 urtez bizi da.
11. Antartika osoan // guztian bi telefono eta 2 telebista daude.
12. Antartikak 6 hilabeteko // hilabetetako eguna eta 6 hilabeteko // hilabetetako gaua du.
13. Kontinentearen % 98 // 98a izotza da.
14. Urteko batez besteko // bataz besteko tenperatura -60 gradukoa da.
15. Icebergeak // iceberrek hiru laurdenetik gora azalaren azpitik dute.
16. Balea urdinak 30 metro neur // neurtu ditzake eta 100 tonatik gora pisatu // pisa ditzake.

- Balora itzazu Antartikaren zeure lehengo eta oraingo ezagupenak eta azaldu zergatiak ikaskideari.

	txikia	ertaina	handia
Antartikaren nire <u>lehengo</u> ezagupena			
Antartikaren nire <u>oraingo</u> ezagupena			

Beste daturen bat ezagutzen baduzu, idatzi hemen

.....

.....

.....

- Baloratu, orain, azaldu diren hizkuntz formen ezagupena eta eman horren berri irakasleari.

AZALDU DIREN HIZKUNTZ FORMETATIK		
menperatzen ditudanak	birpasatu beharrekoak	niretzat berriak direnak

Īnaki Elortza kazetaria da, Euskadi Irratiko kirol-kazetaria, eta Antartikan izan da, baita birritan izan ere! Irratiko lankideek bigarren egonalditik bueltatutakoan egin zioten elkarriketa eta parametro hauen bidez antolatu zuten:

- 1. Ontzia, izotz-hausteko ontzia
- 2. Arriskua
- 3. Hotza
- 4. Izotza
- 5. Zientzia-estazioak
- 6. Egun argitzea
- 7. Bakardadea

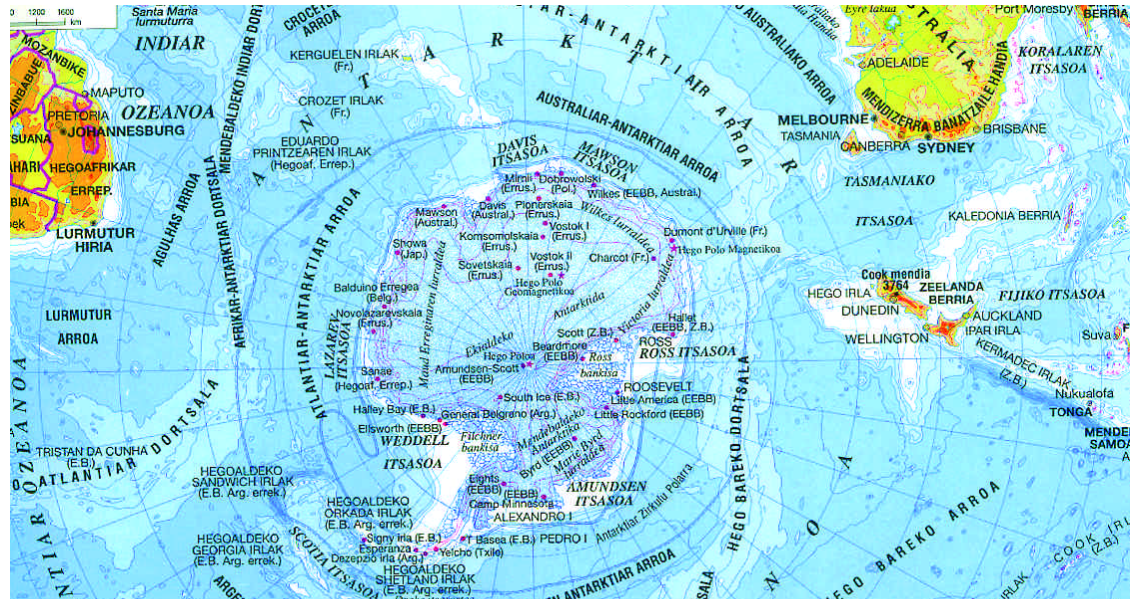
- Antartikari buruz jada dakizunak lagunduko dizu puntu bakoitzean elkarriketatuar garatuko dituen azpigaiaĳ imajinatzen.

GAIAK	AZPIGAIAK (gai bakoitzaren azpian dauden galderak)
1. ONTZIA	adib. Nongoa zen ontzia? Nolakoa zen? Zer zeukan?
2. ARRISKUA	
3. HOTZA	
4. IZOTZA	
5. ZIENTZIA-ESTAZIOAK	
6. EGUN ARGITZEA	
7. BAKARDADEA	

AUKERAN

Ariketa honetan zientzia-estazioak atala hartuko dugu gai. Besteren baten gaineko interes berezirik izanez gero 3.2. eranskinean bidaiaren kontaketa osoa eginez, Egunkarian idatzi zuen erreportajea duzu.**** Edota, entzumen a landu nahi izanez gero, irakasleari eskatu irratiaio osoaren zinta, bertan l. Elortzari eginiko elkarriketa osoa entzuteko aukera izango duzu. Irakasleak ere irratiaio horren transkripzioa dauka, behar baduzu.

- Beharbada, zientzia-estazioei buruz ez dakigu gauza handirik. 1952tik 66 base daude Antartikan. Norenak dira baseok? Ikusi mapan***** eta zerrendatu jabeen izenak. Letra xehez idatzitakoak dira baseen izenak eta izen horien azpikoak dira baseen jabeen herrialdeen izenak.

**** Elortza, l. Izotzekko kontinente ezezaguna. In: Euskaldunon Egunkaria, 98-11-1, 4-5.orr.
***** Antartikaren mapa. Elhuyar Geografi Taldea, 1993, Euskal Herriko eta Munduko Atlas. Elkar. 11.or.

1. Errusia
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.

Ikusten duzunez, munduko estatu-izenak euskaraz nola esaten diren ikasteko modurik onena erabiltzea edo kontsultatzea^{*****} izaten da, ez baitago aplika dezakegun arau zehatzik, Euskaltzaindiak batzuetan tradizioa eta beste batzuetan jatorrizkoa hartu baititu aintzat, gomendioa ematean. Ikusi, bestela:

- ✳ Frantzia baina Tanzania
- ✳ Kuba baina Costa Rica
- ✳ Bahamak baina Barbados
- ✳ Errusia baina Ruanda

- Elortzak zientzia-estazio horietan egiten duten lanaren berri emango digu. Entzun esaten duena eta hartu oharrak, ostean ikaskidearekin batera baseetako lanaren laburpena idazteko.

OHARRAK

BASEETAKO LANA (ELORTZAREN AZALPENAREN LABURPENA)

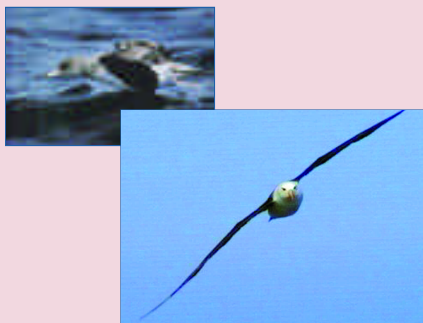
- Har ezazue beste bikote baten laburpena eta prestatu zeuen iritzia puntu hauei jarraituz:
 - a) beharrezko informazio guztia jasota al dago?
 - b) ondo lotuta al dago informazioa ala datu lotugabeak dira?
 - c) ulertzen al da idatzitakoa? izan al dute kontuan laburpengileek irakurlearen ezagutza-maila?
 - d) zer hobetuko zenuke laburpen horretan?

^{*****} Euskaltzaindia Munduko estatu, izenak, hiribuak eta herritaren izenak In Aranak 38 195-210. orr.

- Ikastalde osoan ezkerreko testua eskuman esaten den moduan aztertuko dugu.

Albatros errantea

Albatros errantea. Inon den itsas-hegazirik handiena. Antartiar faunaren ikur bihurtu da eta Bert irlan egiten du kabia. Albatros errantearen hego-zabalera 4 metrokoa da eta ez da 20.000 bikotetik gora munduan. Txipiroia jaten dute eta hauek, hornitzaile unibertsal hori: krila. Bert irlan % 22an gutxitu dira albatros erranteak 1960 ingurutik eta, batez beste, urteko % 1ean gutxitzen dira oraindik ere. Berten, kabiak dituzten inguruan, zientzilariek ezin izan dute albatros-kopurua zergatik jaisten den argitu. Dirudienez, ez da orain lehen beste hegazti etortzen hona arraultzak errutera. Inork ez daki ziur hegazti gazteak hiltzen zergatik hasi diren baina azken urteotan hegazti gehiago aurkitu dira amuak mokoan dituztela, txipiroi-arrantzurakoak, batipat. Txipiroi arrantzak gorakada haundia izan du hegoaldean. Ez dago jakiterik zenbat albatros hil den itsasoan amuak irentsita. Arazo hau gero eta larriagoa da. Gero eta unti gehiago ari da hegoalderantz jaisten azken arrantza-lekuak bilatzeko lehian. Ontzi japoniar hauen beltzune horiek miloika txipiroiren tintarenak dira. Mundu gosea Antartikoan diren itxuraz agortuezinezko txipiroi eta kril erreserbetatik gero eta gehiago osatzen dela dirudienez, funtsezkoa da guretzat horien elikadura-katea ez kaltetzen jakitea, laburra baina oreka hauskorrekoa dela jabetuz.

Azalpen-testuaren azterketa

Ezkerrean azalpenezko testu bat daukagu. Bideo-dokumental bateko zati baten transkripzioa da. Komunikabideetan dokumentaletan eta aldizkari espezialdutako artikuluetan dugu testu-mota hau.

Oharra: Ez dugu testua parrafotan banatu, zeuk identifikatu behar dituzulako parrafoak ariketa honetan.

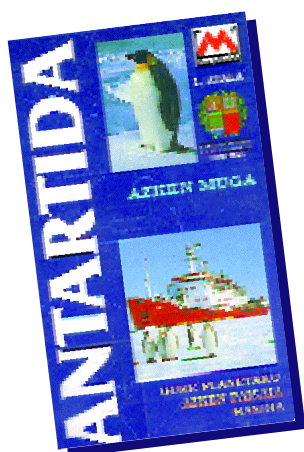
1. Irakur ezazu testua eta esan ea betetzen dituen azalpen-testuaren ezaugarri hauek. Sartu borobilean BAI edo EZ, segun zer dagokion.
 - BAI-EZ ➔ Gai bat aurkeztzen du eta ez da gaitik urruntzen.
 - BAI-EZ ➔ Testua objektiboa da: datuak eta informazioa ematen ditu, baina iritzirik ia ez.
 - BAI-EZ ➔ Ez da ulertzen zaila: irakurlearen ezagutza-maila kontuan du eta bertatik abiatzen da.
 - BAI-EZ ➔ Irakurritz zerbait berria ikasten da.
 - BAI-EZ ➔ Testuak helburu bat du eta helburuaren arabera dago idatzita.
2. Markatu testuan zeintzuk diren:
 - Sarrera edo planteamendua: normalean lehenengo parrafoa izaten da eta gaia aurkeztzen da.
 - Azalpenaren arrazoibidea edo garapena: informazioa ematen da. Helburuaren arabera idazten da.
 - Testuaren amaiera edo ondorioa: prediku modukoa izaten da. Testuaren helburua agertzen da.
3. Goazen sarrera aztertzerara. Marka itzazu hauetako zeintzuk balibide erabiltzen dituen idazleak zati hori egituratzean:
 - ☐ galdera erretorikoa (erantzunik espero ez duena) egin,
 - ☐ gaira zuzenean jo,
 - ☐ pasadizoa kontatu,
 - ☐ interesgarritasuna azpimarratu,
 - ☐ ikuspegi historikoa eman,
 - ☐ irakurlea zerbait egitera konbidatu,
 - ☐ gaiaren garrantzia azpimarratu.

Egokiak iruditzen al zaizkizu errekurtsu horiek testuaren planteamendurako?
4. Arrazoibide edo garapena logikak gidatu behar du: batasuna eduki eta progresioa izan. Nola antolatu du informazioa? (aukeratu nabarmenena)
 - ☐ orokorretik espezifikora,
 - ☐ ezagunetik ezezagunera,
 - ☐ espezifikotik orokorrera.

Zertarako idatzi du zati hau? (aukeratu nahi beste)

 - ☐ gaia definitzeko,
 - ☐ tesia frogatzeko,
 - ☐ adibideak emateko,
 - ☐ ondorio posibleak aztertzeko,
 - ☐ datuak sailkatzeko.
5. Nola planteatu du amaiera?
 - ☐ hasierako gaira itzulita,
 - ☐ puntu nagusiak azpimarratuta laburtuz edo zerrendatuz,
 - ☐ ikuspegi diferenteak eta iritzia emanez,
 - ☐ irtenbiderik eman gabe, galdera bat zabalduz.

Horren antzeko testua idazten ahal dugu bide hau ibiliz:

- Bideoa ikusiko dugu zatiz zati: lehenengo, testuaren sarrera idazteko balio izango diguna, horren ostean garapena idaztekoa, eta, amaitzeko, ondorioa idaztekoa.
- Bideo-zati bakoitza ikusi bitartean, apunteak hartuko ditugu, idazlanerako informazioa jasoko dugu.
- Bideo-zati bakoitza ikusitakoan, informazio guztia erabili ala ez erabakiko dugu eta baita nola antolatu eta enfokatu ere.

Azalpen-testua idazteko (1/3)

Testu-zatia	Zatiaren edukia/ funtzioa	1. Bideo-zatian ikusitakoa (*)	Idatzi beharrekoa (**)
Sarrera	• Gaiaren aurkezpena egitea: zein den testuko ideia nagusia. • Sarrera idazteko errekurtsuak: -galdera erretorikoak, -esaldi nabarmena zapla! bota, -gaiaren garrantzia azpimarratu.		

(*) Idatz itzazu hemen bideoan ikusten duzunari buruzko **apunteak**. Gogora ezazu bideo bidez hornituko zaitugula idazlanerako datuez.

(**) Idatz ezazu hemen bideoan ikusitakotik zeintzuk ideia diren zure azalpen testuaren sarreran sartzea merezi dutenak idazlaren helburuari begira **garrantzitsuak** direlako. Aukeraketa egin behar duzu, beraz. Puntu honetan honako hau ere erabaki behar duzu: zein **errekurtsu** erabiliko duzun sarrera idazteko: galdera erretorikoa, esaldi nabarmena zapla! edo gaiaren garrantzia azpimarratzea.

Azalpen-testua idazteko (2/3)

Testu-zatia	Zatiaren edukia/ funtzioa	2. Bideo-zatian ikusitakoa (*)	Idatzi beharrekoa (**)
Garapena	• Logikak gidatu behar du: ezagunetik ezezagunera, orokorretik espezifikora (edo alderantziz)... • Informazio garrantzitsua eta ez garrantzitsua bereiztu. • Xede edo helburua argi izanda, bidea errazten da.		

(*) Idatz itzazu hemen bideoan ikusten duzunari buruzko apunteak. Gogora ezazu bideo bidez hornituko zaitugula idazlanerako datuez.

(**) Idatz ezazu hemen bideoan ikusitakotik zeintzuk ideia diren zure azalpen testuaren garapenean sartzea merezi dutenak idazlaren helburuari begira garrantzitsuak direlako. Aukeraketa egin behar duzu, beraz. Puntu honetan honako hau ere erabaki behar duzu: zein egitura emango diozun testuari, nola antolatuko duzun informazioa, zer azalduko duzun lehenengo, zer horren ostean,...

Azalpen-testua idazteko (3/3)			
Testu-zatia	Zatiaren edukia/ funtzioa	3. Bideo-zatian ikusitakoa (*)	Idatzi beharrekoa (**)
Ondorioa	• Hasierako gaira itzuli. • Puntu nagusiak laburtu, zerrendatu... • Adibideetatik ondorenak atera. • Galderaren bat zabaldu. Oharra: garrantzitsua da ondorioa zuzen eratztea, horixe baita irakurleak gogoratuko duena		

(*) Idatz itzazu hemen bideoan ikusten duzunari buruzko **apunteak**. Gogora ezazu bideo bidez hornituko zaitugula idazlanerako datuez.

(**) Idatz ezazu hemen bideoan ikusitakotik zeintzuk ideia diren zure azalpen testuaren ondorioan sartzea merezi dutenak idazlaren helburuari begira **garrantzitsuak** direlako. Aukeraketa egin behar duzu, beraz. Puntu honetan honako hau ere erabaki behar duzu: nola berrartuko duzun aurreko informazioa ondorioa aurkeztean laburtzeko, galderaren bat zabalduko duzun...

ETXERAKO LANA:

- Koadro bakoitzeko eskuineko zutabeak lotzeko ordua iritsi da. 3 bideo-zatiak ikusi dituzunez, argi izan behar duzu zein izango den idazlanaren helburua. Horrantz bideratu behar duzu informazioa. Idatz ezazu etxean zeure azalpenezko testua. Ez ahaztu izenburu egokia ematea.

ATAZA: TURISTA ALA BIDAIARIA

Bi ariketa dituzu aukeran ikastunitatea amaitzeko: txutxumutxuak kontatu ala turismo etikoaz kezkatu. Zer nahiago?

D.1. ATAZA: NABIGATZEA

Zer da gaur egun nabigatzea? Hitz hau entzutean ez dugu itsasoaren irudia burura ekartzen baizik eta beste sare-mota batzuk dira harrapatzen gaituztenak.

- Irakur ezazu nabigazio-mota horrek ekarri digun web-orri hau:

lehiaketaren baldintzak

Argazki-lehiaketa ***** 1/ 1 orrialdea

Non zaude? Jolastu gurekin eta asma ezazu argazkiko tokia zein den. Bete ondoko kupoia (fotokopia ere bidaltzen ahal da) eta helbide honetara igorri:

Concurso ¿Dónde estás?
Rutas del Mundo
Muntaner 40,42
08011 Barcelona

Erantzun zuzena duten kupoi guztien artean *Rutas del Mundo* bildumako *Majestuoso Egipto* liburuaren 10 ale zozketatuko ditugu.

IZEN-ABIZENAK: HELBIDEA: ERANTZUNA:	TELEFONOA:
--	-------------------

<http://www.rutasdelmundo.com/dayvu/donde.htm> 99/05/18

Zer iruditzen zaizu beraiek proposatzen duten bezala jolasean aritzea?

- Launaka aztertu beste web-orri honetako jakingarriak eta saiatu beste laukoteak baino azkarragoak izaten. Ikastetxeko entziklopediak erabil itzazue lagungarri.

hile honetako asmakizuna

NON NAGO?

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

***** Itzuli eta moldatua

- Etiketrikarritako argazkiarekin presta ezazu modu berean asmakizuna. Fotokopiatu argazkia, itsatsi koadroan eta idatzi azpiko testua, ereduaren antzekoa, ez nabarmen eza ilunegia ere.

itsasi hemen
zure argazkiaren
fotokopia

NON NAGO?

- Zenba itzazue sortu dituzuen asmakizunak eta horman jarri zenbatutako hurrenkera berean. Binaka kiniela egin: ezetz atera hamabostekoa!

NON DAUDE?

1. argazkia:	2. argazkia:	3. argazkia:	4. argazkia:
5. argazkia:	6. argazkia:	7. argazkia:	8. argazkia:
9. argazkia:	10. argazkia:	11. argazkia:	12. argazkia:

- Fin ibili al zarete? Zenbatekoa atera duzue? Esan iezazkiezue gainontzeko bikoteei:
 - ✎ izandako zailtasunak: argazkiari zein testuari dagozkionak,
 - ✎ asmatidean jarri zaituteten arrasto garrantzienak zeintzuk izan diren,
 - ✎ egin nahi dituzuen iradokizunak.

- Buelta gaitzen norbere argazkira. Testutxo bat sortu beharko duzu argazki horrekin. Lan horretarako, hona hemen Maddalen Lizundiaren eredu:

VIENAREN BIOTZEAN ZEHAR

Harrigarria zen hain leku hotzean hain bizirik egotea kalea. Lekua eta garaia, biak dira hotzak, Viena eta Weihnachten (Gabonak). Baina biak dira oso beroak.

Dena plazaz betetako hiria da, txikitxoak baina edozein bazterretan dago plazaren bat: nonahi musikariak, horko horretan, adibidez, hari-boskote bat, hango hartan gabonetako zuhaitzetako apaingarriak kolore eta forma guztietakoak saltzeko azoka, eta honako honetan, nola ez ba!, Kartoffel-ak eta ardo goxoa. Ardo goxo beroa hartzen da kaleko txosna txikitxoetan. Horixe da, duda barik, Vienan Weihnachten-go usaina. Eta Kartoffel-ak patatak dira. Uste dut azal eta guzti jaten direla patata bero-beroak kalean. Saltxatxo bat ere bazuten. Txosnetan ez dago ez barra ez eserlekurik, ibilian hartzen dira ardoa eta Kartoffel-ak.

Berokia eta eskularru lodiak hemendik eraman nituen eta lepokoa han erosi nuen. Merke, 1000 pezetan. Lepokoa esatea baino zuzenagoa da burukoa esatea, burua ere estaliz jantzi beharra izaten da han-eta. Gero, kafetegiren batera sartu Kaffee und Kuchen (kafea tarta puska batekin) hartzeko eta dena erantzi behar. Bero ikaragarria barruetan. Bertakoak tipula-eran janzten omen dira, geruza bat eta beste eta beste, eta berdin erantzten nonbait sartu orduko. Beroa eta hotza, Vienan. Kanpoan eta barruan, bietan.

Maddalen Lizundia

Irakurri duzun horretan, Maddalen Lizundiak Vienan izandako bizipen bat kontatzen digu eta honako aipamenak atera ditugu kontakizunetik:

- ✎ usain bat: ardo goxoarena
- ✎ hitz bat: Weihnachten
- ✎ janzki bat: bufanda haundia burutik, ez lepokoa. Tipula-erara janztea.
- ✎ jaki bat: Kartoffel-ak, ardo goxoa, Kaffee und Kuchen.

- Egizu bisitatutako lekuari antzeko zerrenda bat:

- ✎ usain bat:
- ✎ hitz bat:
- ✎ janzki bat
- ✎ jaki bat:

- Idatzi opor horietako txutxumutxu edota bizipen bat, zerrendatu dituzun hitz horiek aipatuz:

.....-REN BIHOTZEAN ZEHAR

Izp:

- Irakur ezazu iragarki hau:

Oso bidaia arriskutsu baterako gizonak behar dira. Hotza eta arriskua uneoro. Itzultzea ez da segurua. Arrakasta lortuz gero, ohorea eta eskerrona.

Sir Ernest Shackleton (1874-1922)

Norako asmotan ote zen Shackleton Jauna?

- Orain, har ezazu irakasleak emango dizun idazlana. Irakurri eta esan nori gomendatuko zeniokeen bidaia edo oporraldi hori. Iragarki moduan egin, Shackleton-en estilora.

- Gainontzekoek egindako iragarkiak entzun bitartean, bila ezazu lehen egin duzun kinielan, zein lekuri dagokion.

NORAKO GOMENDIOA DA?

1. argazkia:	2. argazkia:	3. argazkia:	4. argazkia:
5. argazkia:	6. argazkia:	7. argazkia:	8. argazkia:
9. argazkia:	10. argazkia:	11. argazkia:	12. argazkia:

- Zer iruditu zaizu zure idazlana irakurrita ikaskideak sortu duen iragarkia? Egokia al da? Zer inpresio duzu irakurritako idazlanaz? Gustatu al zaizu? Zer nabarmenduko zenuke bertatik? Pentsatu pixkat galdera hauetan, taldean komentatu baino lehen.

ATAZA: TURISTA ALA BIDAIARIA

D.2. ATAZA: TURISTA ETA BIDAIARIA

Zer da turista eta zer bidaiaria? Badakigu aldea dagoela, baina zertan dago alde hori? Bidaian gastatutako diruarekin ote du zerikusia? Antolakuntzakoa ote da desberdintasuna? Erantzunen arabera, ikastunitatean zehar ezagutu ditugun lagunak, turistak ala bidaiariak al dira? Goazen pausoz pauso eta puntuz puntu:

- Parametro batzuk jarri dizkizuegu, zeuek esan dezazuen zein ezaugarri duen turistak eta zein bidaiariak puntu bakoitzeko, edota nola jotatzen duen batak edo besteak parametro bakoitzean. Eztabaidatu ikaskideekin eta puntu bakoitzean egizue parentesi artekoen aukera (talde osoan adostua izan behar du), adibidean bezala:

	BIDAIRIA	TURISTA
1. zenbat DENBORA du bidaiatzeko? (GUTXI / ASKO)	ASKO	GUTXI
2. zenbat DIRUekin abiatzen da? (GUTXIREKIN / ASKOREKIN)		
3. zenbaterainoko BABESA du bidaian zehar? (BABESIK EZA / BABES HAUNDIA)		
4. zenbat BIDAILAGUNEkin joaten da? (BAKARRIK / TALDEAN)		
5. zer-nolako PARTE-HARTZEA eta BERTAKOEKIKO HARREMAN ditu? (TXIKIA / HAUNDIA)		
6. zein JANARI-mota hartzen du bidaian zehar? (TOKIANTOKIKOA / ETXEKOAREN MODUKOA)		
7. zenbateraino ibiltzen da ORDUTEGIAri lotuta? (ERABAT ASKE / OSO LOTUTA)		
8. zein da bere GARRAIOBIDEA? (EROSO ETA MODERNOA / TOKIAN TOKIKOA)		
9. norekin KONPARTITZEN ditu ESPERIENTZIAK? (BIDAIAKIDEAREKIN / BIDEAN AURKITUTAKOAREKIN)		

Elkarrizketa bat entzungo dugu: Arantza Iturbe (idazlea ere baden arren, kasu honetan irati-esatari dugu), Arantza Urretabizkaia (idazlea) eta Jon Maia (bertsolaria) bidaiatze-gaiaren ingurumarian dabilta.

- Irakasleak esango dizu goiko zein parametreri erreparatu behar diozun entzun bitartean. Har itzazu beharrezko oharrak. Ohar horiek gero erabiliko dituzu irratikoen iritzia eta taldean adostutakoa konparatzeko.

idatzi honen pean egokitu zaizkizun parametroak	idatzi honen pean parametro bakoitzaren inguruko apunteak

- Komentaiezu taldekoei zein alde diren nabarmenak zuen eta irratikoen iritzien artean.
- Hasierako kuadroko erantzunak birformulatu beharra ikusten duzu? Erantzunen bat aldatuko zenuke entzungaiak aportatu dizunarekin? Aldatu al zara iritziz punturen batean?
- Eta zeure burua, non kokatu edo nola definituko zenuke? Irakur ezazu Jon Arretxeren definizioa (honen azpian daukazu) edo begiratu kuadroan zeinetatik duzun ezaugarri gehiago, bidaiaritik edo turistatik. Pentsatu pixkat eta azaldu ikaskideei

-zertzat daukazun zeure burua
 -zergatik daukazun-tzat
 -bestelakoa izan nahiko zenukeen

“Zein da turistaren eta bidaiariaren arteko desberdintasuna?

Turista atzerrira heltzen den lehenengo egunetik etxera bueltatuko den momentuari buruz pentsatzen ari da, baina bidaiaria baliteke atzerrian betiko geratzea.”

Arretxe, Jon 1994, *Tubabu*, gizon zuri bat Afrikan. Elkar, atzeko azala

4.2. material osagarrian 35 urrats turismo etikobaterantz artikularen irakurketa-proposamena aurki dezakezu.

1. AUTOEBALUAZIO-ORRIA

HIZTEGIA

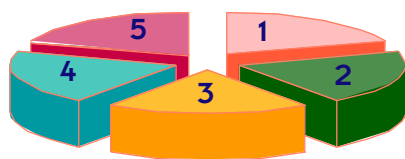
1. Euskaratu itzazu Antartikarekin zerikusia duten hitz hauek:

- barco
- soledad
- hielo
- estación científica
- peligro
- amanecer
- frío

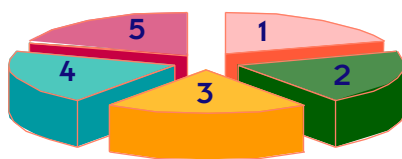
2. Zer ikasi duzu munduko estatuen euskal izenaz?

Ba al dakizu zelan esaten den Francia, Cuba, Bahamas edo Rusia? _____

3. Aipa itzazu turistarekin zerikusia duten eta zuretzako berriak diren 5 hitz. Egizu gauza bera bidaiariarekin:

turista

bidaiaria

GRAMATIKA ETA DISKURTSOA

4. Eta aurtzen... deitzen den atazan, denborazko antolatzaileei erreparatu diegu:

- zein da oraindik eta artean erabiltzeko irizpidea? noiz erabili behar da bakoitza?

- emazu egitura honen sinonimo bat: zortzi bat urteko neskatila nintzela:

- esazu hauetako zeintzuek adierazten duten iraupena eta zeintzuek unea: hasierako bost urteetan, hamar urte, bederatzi hilabetez, hondartzan igaro nuen lehenengoan, hamar urtez, 18 urte izan nituen arte

IRAUPENA	UNEA
Zenbat denbora?	Noiz?
•	•
•	•
•	•
•	•

5. Markatu aginteraren zein alor landu duzuen:

- ☐ zer-nori-nork
- ☐ forma laburtuak
- ☐ agintera eta subjunktiboera

Eman itzazu landutakoen adibideak:

6. Antartikari buruzko datuak eman dizkizugunean, hizkuntz zati biren aukera eginarazi dizugu datu bakoitzaren berri ematean. (Gogoratu 1. Antartikaren azalera 12.000.000 kilometro koadrokoa // kuadrotakoa da eta abar). Ariketa zuzendu ostean esan dizugu sailkatzeko hizkuntz zati horiek honakoa esanez: zeintzuk diren berriak, zeintzuk menperatuak eta zeintzuk birpasatu beharrekoak. Itzul zaitetz ariketa horretara eta pentsatu

- ☐ ea sailkapen hori mantenduko zenukeen
☐ ea birpasatu beharrekoak, orain menperatzen dituzun
☐ ea berriak zirenak landu dituzun
☐ ...

Sailkapena mantenduko zenukeela uste baduzu, plangintza txiki bat egin beharko duzu, finkatuta ez dituzunak birpasatu eta berriak ikasteko. Eskaiozu laguntza irakasleari, beharrezko azalpenak edota ariketak eman diezazkizun.

7. Hurrengo hauek dira azalpenezko testuaren ezaugarrietako batzuk:

- ☐ ...
☐ ...
☐ ...
☐ ...
☐ ...
☐ ...

Itzul zaitetz Albatros errantea testuaren azterketara eta osatu eta zuzendu zerrenda hori. Nork zuzendu du idatzi duzun azalpen-testua (bideo-zatiak ikusi eta gerokoa)?

.....
 Zer hobetu dezakezula esan du?

.....
 Zer egingo duzu hurrengo azalpena hobeto idazteko?

8. Laburpenak ere sortu ditugu Opor berezien inguruan. Zein da laburpen on baten ezaugarri nagusia?

.....
 Iñaki Elortzak Antartikako zientzia-estazioen lana azaldu digu. Ostean laburpen bana idatzi duzue eta bata besteara zuzendu. Zer aportatu dizu ikaskideak? Zer gauza berri ikasi duzu laburpenei buruz?

9. Aditz erazleak: arazi eta eragin osagarria egin ez baduzu, jo ezazu hurrengo galderara.

Transforma itzazu ezkerreko aditzak eskuineko laukian erazle moduan idatziz:

TRANSFORMA ITZAZU HAUEK	+ARAZI edo +ERAGIN	ERAZLE BIHURTUTA
• joan nintzen • jan zuen • ordaindu zidaten • lo egin du	• hark derrigortuta • nik hura bultzatu • nik haiei arazi • nik umeari kantuz lagundu	• ... • ... • ... • ...

AUTONOMIA

10. Dastatu literatura: Txapela buruan eta ibili munduan osagarria egin ez baduzu, ez duzu galdera hau zertan erantzun behar: Zeri erreparatzen zenion lehen eta zeri erreparatuko aurrerantzean liburu bat aukeratzean?

.....
 Zein liburu irakurri duzu / irakurtzen ari zara?
 Norentzako da gomendagarria?
 Zergatik?

EUSKAL KULTURA

11. Idatzi izen hauekin erlazioatutako bizpahiru hitz:

Iñaki Elortza	
Xabier Mendiguren	
Zestoa	
Arantza Urretabizkaia	
Arantza Iturbe	
Jon Maia	
Nafar Pirinioak	
Jon Arretxe	
Agustin Egurrola	
Patxi Zubizarreta	
Hasier Etxeberria	

BESTELAKO ALORRAK

12. Egizu gogoeta hau: zenbaterainoko zailtasuna izan duzu jardun hauek garatzeko?

ALORRAK	ZAILTASUNAK haundia txikia ertaina			ZERGATIA
Artilulu eta ipuinak irakurtzen				
Rol-jokoa: oporraldi fikziozkoa kontatu eta jendea konbentzitzen				
Zeure benetako oporraldiaz asmakizuna prestatzen				
Kattalinen oporraldiak aurreikusten				
Ikaskidearen oporraldia norbaiti gomendatzeko, iragarkia prestatzen				
Irratiko elkarrizketak ulertzen				

Aztertu zailtasunetarako arrazoiak, konponbideak bilatu (zeure kabuz egin ahal izatekoak ere bai) eta eskatu laguntza irakasle eta ikaskideei.

2. IZOTZEZKO KONTINENTE EZEZAGUNA

IZOTZEZKO kontinente ezezaguna *****

Antartikara joatea jende gutxi bete lezakeen ametsa da oraingoz. Baina munduko lekurik ezezagunenera bi aldiz joatea pribilegiatu batzuen kontua da. Iñaki Elortza kazetaria bigarrenengo horien klubean sartu zen 1997ko amaieran, Balentin Dorronsoro masaiolari lagunarekin bigarren bezala joan baitzen Hego Poloaren ateetara. Erreportaia honetan Txileko Armadako untzian egindako bidaia eta bizitako esperientziak kontatzen dizkigu.

Zer da? Kontinente erabat izoztua. Munduko ezezagunena, eta alde horretatik guretzat berriena. Aurrena foka-harrapatzaile, bale-ehiztari eta arrantzako jendea hasi bazen bertaratzen, azken ehun urteotan zientzia eta ikerkuntzarekin zerikusia dutenen inguru berezi eta babestu bilakatu da. 1997an bertara 9.500 lagun iritsi ziren arren, ez da, momentuz, turismoagatik nabarmentzen.

Shackleton, Amundsen eta Scotten arteko mende hasierako Hego Polora iristeko lehiak aparteko xarma eman zion Antartika osoari, eta jendeak izan zezakeen ezagutza gehitzen joan da.

Hamabi milioi kilometro koadroko azalerarekin, Europa baino kontinente handiagoa dugu, itsasoarekiko 2.000 metroko batez besteko altuera eta munduko ur gezaren %9lko erreserba duena. Adituek diote, izotz hori urtuz gero, itsaso eta ozeanoen maila 60 metro inguru igoko litzatekeela. Lehen ez bezala, egun, balea, orka, foka, pinguino, albatros, petrel edota kormoran begi urdinen paradisu da. Seguruenik are eta gehiago aurrerantzean, aurtengo urtarilaren 14az geroztik onartu den Antartikako Tratatuari esker beste 50 urterako ehiza, arrantza eta mehatzen ustiapenaren moratoria onartu baita.

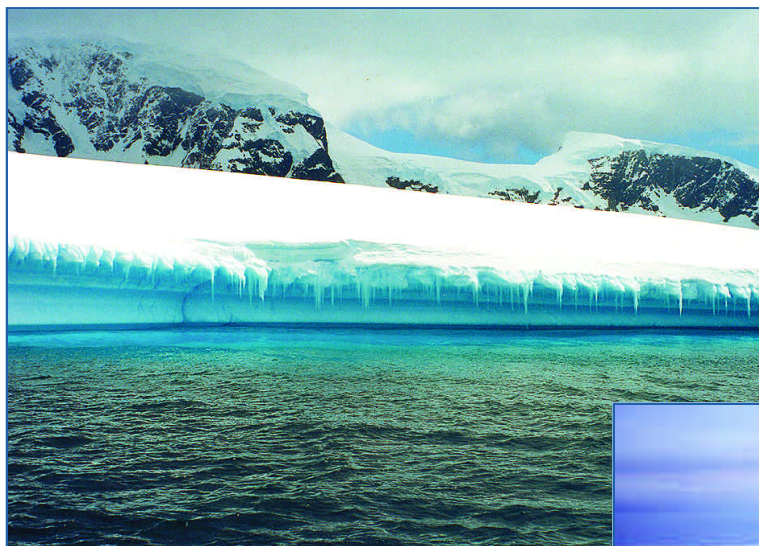
Nola eta noiz joan?

1996ko urte amaieran joan nintzen lehen aldiz, eta 1997aren amaieran bigarren bezala. Joatea

erraza izan bazait ere, ezin da pentsatu hori normala denik. Suerte kontua izan da.

Ez da bidaia agentzietan saltzen den destinaia, ez eta ere inongo aldizkari edo turismo liburuxkatan ikus daitekeen zerbait. Bertara joan nahi duenarentzat Txilek eskaintzen ditu aukera apurrak: hegazkinez bezala itsasontziz. Txile, 1940ko azaroaren 6ko dekretu gorenari esker, mendebaldeko 53° eta 59° meridianoei dagokien zatiaz jabetu zen. Azken 60 urteetan, eta bereziki hango udaberri amaieran edo udaldeen (gure udazken eta neguan) Txileko Armadak hainbat komisio bidaia egiten ditu helburu desberdinekin. Batzuetan militarrek eramanaz baseak eraiki eta beren presentziarekin subiranotasuna adierazteko, besteetan oraindik ezagutzeke dauden inguruak aztertu, ikertu, kartografia lanak egin, mapak osatu edo beste

hainbat gauzatarako.

Munduko hozberorik baxuena Antartikako Vostok base errusiarrean eman da: -88.3 grado celcius (1960ko abuztuan). Uda eta neguaren artean dagoen aldea ia bi mundu desberdinen artekoa da. Hainbat tokitan uda iritsi eta aurrean daukazun inguruak ez du zerikusirik bospasei hilabete lehenagokoarekin: izotza eta elurra besterik ez izatetik, mendi gorri eta lakuak beste hainbat izotz zabarrekin ikusiko dituzu.

Eguraldi eta itsaso baldintzengatik egiten diren bidaia gehienak udaldean egiten dira, nahiz eta bakarren bat neguan ere egiten den. Udan, eta behin desizoztea gertatzen denean, neguan baino askoz urrutirago nabiga daiteke. Itsasoz joan nahi duenarentzat, Punta Arenas hiriak, Txileko hegoaldeko azken hiriak, eskaintzen du aukera. 112.000 biztanle ditu Punta Arenasek, eta Magallanesko eta Antartikako XII. Erregioko hiriburua da. Hainbat abenturazale joaten dira azaroan Punta Arenasko kaira, han dauden untzietako arduradunei Antartikara doazen eta tokirik duten galdetzerak. Antartikara doazen gehienak Txileko Armadakoak badira ere,

errusiarrek ere aurki ditzakezu, eta agian tripulazioa osatzeko jende bila dabilen belaontziren bat ere bai, nahiz eta horretarako Puerto Williams egokiagoa den. Diru asko edukiz gero, berriz, beste aukera bat luxuzko kruzeroren batean saiatzea izan daiteke.

1996an bakarrik, eta ia zoko abenduan Balentin Dorronsoro lagunarekin joan nintzen *Oscar Viel* Txileko Armadako izotzausteko untzian. Bertan ehun lagun, gehienak Armadakoak, beste batzuk laneko komisia osatuz zihoazanak (meteorologoak, dentista, apaiza...), untziko ofizialen familiartekoren bat eta hiru turista atzerritar; 96an lau ginen (horregatik, lehen nioen bezala, joateak duen zailtasuna, eta batez ere zortearena).

Bidaiaz hitz egin eta baldintzak jakiteko bat untzira doanean, normalean bigarren komandantearekin hitz egiten du (korbeta-kapitaina). Baiezkoa jasotzen baduzu, lehen harridura sortzen dizuna zera da: etxe militar batean sartzeko eta bidaia egiteko inork ez dizula nortasun agiririk edo pasaporterik

eskatzen; inork ez zaituela miatuko, ezta motxila ere (ez zitzaidan hori berehalakoan Pasaian, Santurtzin edo Cartagenan gertatuko!).

Untzia Txileko Armadak berun koloreko ez duen bakarra da, gorria, 90 metroko luzera eta 19ko zabalera du, egunean 26 tona erregai behar ditu eta itsasoko hamalau tona ur potabilizatzen ditu. Bina

lagunentzako kamarote erosoak ditu, eta bizimodua egongelan (ofizialen ganbara), kubiartan edo zubian –gehienak hemen– egingo dugu, sarritan eta zauden tokian zaudenez gero martxa militarrek entzunez.

Bidaia

Era honetako bidaiak bi-hiru astekoak izan ohi dira. Noiz atera, zer ingurutara iritsi eta zer base bisitatu ia ziur dakizu atera aurretik: zailagoa egiten da bidaia noiz bukatuko den eta zer ustegabeko tokitan izan zaitezkeen jakitea Magallanes itsasartetik aurrera egin. Cocburn, Brecknock eta Unton kanaleak igaro. Desolada badia atzean utzi eta berehala gara Drake itsasartean (Ozeano Bareak eta Atlantikoak bat egiten duten gunea). Francis Drake pirataren izena daraman itsasarte honek 1.000 kilometro inguru ditu, eta oso nabigazio txarrekoa da, sarritan 10-12 metroko olatuak lagun baitira nahiz eta aurten zortea izan genuen.

Kapitain batek zioenez, Drake pasatzerakoan atoeok ere Jainkoan sinesten omen dute. Punta Arenas inguruko urak 12 gradutan badaude, Drake igaro eta Antartikako Shetland Uharteetara iristen garenerako ura-1°tan dago. Nabigazioko lehen orduetan bada hainbat entretenigarri: untziaren bueltan dabiltzan petrelak, kaioak eta albatrosak orduetan lagunduko gaituzte. Zer liluragarria albatrosen hegana egitea! Zer dotore eta handitasuna haiena!

Baseak

Laster iceberg edo tenpanoak azaltzen dira. Tamaina, itxura eta kolore guztietakoak. Begira bertan uzteraino so eginez pasatzen dira orduak. Zorabiatu eta gose gutxiarekin lehen bi egunak igaro ondoren, Arturo Prat basean gaude (62°28'H - 59°41'M). Txilek duen baserik zaharrena da, 1947ko otsailaren 6an ireki zuten, eta metereologia, klimatologia, ozeanografia eta glaziologia ikertzeko erabiltzen dute. 5° Ctan gaude, eta barkoa fondeatu ondoren, Moras kaboak utzi dizkigun arropa termikoak jantzi eta motora txiki batean lehorrera goaz. Bederatzi lagun bakarrik egon dira basean urte guztian. Azken sei hilabeteetan ez dute beste inor ikusi. 96an ezagututako Jabier eta Roberto biologoak oraindik bertan daude. Lan asko egin dute eta beraiek erreleboa hartutakoei baino eramangarriagoa egin zaie urtez (aurrekoan ez bezala, telefonoa eta telebista zeukaten). Jende zoragarria da basekoa. Negu gogorra izan omen dute, -27°C-ko hozberoak, eta elurrak barrakoiak inguratu ondoren 35 egunez atera gabe egon omen

ziren.

Bitartean, barkuan orduak aise pasatzen dira: tertulian ez denean irakurtzen, idazten, bideoak ikusten, marinelekin hitz egiten, mapak, radarrak eta bestelako aparailuak erabiltzen, paisaiak, mendiak, izotzak, fokak, baleak, pinguinoak begiz segitzen... Bigarren geldialdia Fildes badian izan da (62°12'H 58°56'M). Txiletarren basea Frei da, egungo presidentearen aitaren omenez (hura ere presidente izandakoa) eraikia. Base honetan sismologia,

hasieran bidean aurreikusita ez zegoen Decepcion uhartera eramane gaitu (62°59'H 60°33'M). Hemen Espainiako Gabriel de Castilla basea dago (udan bakarrik irekia). Uharte bolkanikoa da eta ur sulfurosoak ditu. Hondartzako ur azpiko lurra mugituz 20° C-ko ura aurki daiteke. Antartikan uretara sartzeko ilusioarekin batek baino gehiagok egin dute putzua eta sartu dira. Duela hogeita hamarren bat urte arte, balea-ehizatarien uhartea izan da

paleobotanika, kutsadura eta geomorfologia ikertzen dituzte bereziki. Hau beste mundu bat da. Errusiarrak, txinatarrak, uruguaitarrak... base asko daude. Banketxea, ospitalea, posta, aireportu txiki bat, telefono kabina bat, eskola bat (hamar haurrekin), Internet... Hau da jende gehien bizi den tokia. Hautaturiko maisu-maistra; sendagile eta abarrei analisi mediko-psikologiko-psikiatrikoak egiten dizkiete Antartikara joan aurretik eta itzuli ondoren. Freiko baseetara joaten direnek bi urte igarotzen dituzte, eta *Villa de las Estrellas* (Izarren Herria) izena jarri diote basean eralki duten hiriri.

Denboraz, nonbait, ondo gindoazen, eta Huerta komandanteak (nabio-kapitaina)

Decepcion. Hondartza balea hezurrez josita dago, eta sumendiaren azken erupzioa baino lehen zeuden barrakoi hangar eta baleen gantza gordetzeko depositu erraldoiek han bertan jarraitzen dute; hori bai, herdoilduagoak.

Bidaia gero eta ederragoa da. Mendiak, glaziarak, itsaso izoztuagoa, gaua laburragoa... Shetland Uharteak atzean utziz O'Higgins penintsulara iritsi gara. Hemendik oinez joan daiteke Hego Polora. Bisitatu dugun baseak ere O'Higgins du izena (63°19'H 57°54'M). Sismologia, metereologia, kartografia, esplorazioa, gizakiaren fisiologia... aztertzen dute basean. Hogeita bi lagun daude eta urte osorako egoten dira.

Pinguinoek arrautzak jartzeko garaia dute, eta harri xabalekin eginiko habietan ehundaka dira arrautzak zaintzen ari direnak. Balentinek eta biok inguruan dagoen Jacquinet mendirako bideko ordu eta erdi egin dugu, belaurerainoko elurretan sartuz eguzki goxo batekin.

Hemendik beherantz dauden baseek udan bakarrik funtzionatzen dute. Goizean goiz, 05:00etarako esnatu gaituzte, Paraiso badiara nola iristen garen ikusteko. Hitzik ez dago hango animalia, izotz, iceberg, tenpano, mendi, itsaso, isiltasun eta lasaitasun deskribatzeko, neguan itxita egon den basea pinguinoz josita dago, gehienbat Adelia familiakoak. Fondeatu dugun tokiaren edertasuna sekulakoa da. Hemengo G. Videla basean (64°49'H -62°51'M) hamar lagun lau hilabetez egongo dira, eta egun gutxi barru ikertzaileak etorriko dira (biologia, sismologia, geologia lanak eta

abiaziorako radio-faro lagungarria). Basea oso lur zati txiki batean dagoenez, untziak daramatzen bi helikopterotan inguru guztiak, glaziarrak, mendiak, kanalak... ikusiz ordu erdiko txangoa egin dugu jatorri euskalduna duen Zuaznabar pilotuarekin. Beste base guztietan bezala, utzi beharrezko materiala, tresneria eta jaki izoztuak utzi ondoren, izotz beldurgarriekin borrokan hasiko gara.

Leimaire kanala, Penola itsasartea igaro... eta Grandidier kanalean sartu gara. Dena izoztuta dago. Balea batzuk –Antartikan 3.000 omen dira, duela 40 urte zirenen %10– fokak non-nahi lotan eta pinguinoak korrika untziaren zarata entzun orduko. Orain arteko 14 korapiloko abiadura 7-8raino jaitsi da, izotzetan joateak duen zailtasun eta eragozpenengatik. Izotza hautsiz joan ondoren (untziak urpeko 2-3 metroko izotzetan aurrera egin dezake), eta 18 orduz inoiz egin dugun bidaiarik ederrena eginez ailegatu da une bat gehiago ezin duguna: untzia pinturarik gabe gelditzen ari da. Hainbat ahalegin ondoren, izotzek STOPa jarri digute, eta denok itsasoko izotzetara jaitsi gara, umerik umeenaren ilusioarekin. Korrika egin, salta elurra eta izotza elkarri bota... futbol partidu bat inprobisatu baloi eta guzti... Bizitza guztirako barne-barnean geldituko den zerbeit berezia izan da.

Ordu horietan irekitako bidean, eta izotz biguna aurkitutako gunen batean, 180° jira eta gora egin behar izan dugu izotzik gabeko Pazifikotik 66°33'an Antartikoko Zirkulu Polarra gainditzeko.

Hortik aurrera eguzkia ez da sartuko, 24 ordutan argi intentsitate berdina izango dugu beti. Erloju biologikoaren erritmoan ibili beharra dago, besteak ez baitu balio. Inguruak beste neurri eta sentsazio batzuk eman eta eragiten ditu. Beti izotzetan egon arren, iceberg bakoitzak bere koloreak, forma eta tamaina ditu: argi eta eguzkiaren isla erre bakoitzarentzat desberdina da.

Aurrerantzean Carvajal basea da geratzen zaigun bakarra (67°46'H - 68°55'M). 1961ean British Antarctic Survey-ek eraiki zuen, eta 1983an Txileri utzi zion. Metereologia azterketak egiten dituzte. Hemen jaitsi beharreko karga ezin untzietan jaitsi, eta helikopteroek ia 24 orduz aritu behar izan dute zama ateratzen, guk paisaia eta Gandry (2.361 m) eta Ditte (2.310 m) mendiak uretan islatuz ikusten genituen bitartean. Hemendik Hego Polara oinez joateko ia 2.000 kilometro daude. Guri berriro zibilizaziora bueltatzen hastea dagokigu. Itzulerakoa joanekoaren antzeko bidetik egingo dugu. Salbuespen bakarra da Hornos kabotik Beagle kanala hartuko dugula, lehen ikusitakoak nahikoa ez balira, berriro bentiskeroak ikusten jarraitzeko.

1. DASTATU LITERATURA: TXAPELA BURUAN ETA IBILI MUNDUAN

“Ez dakit nola uztartzen diren baserri ingurua uztera ausartu ez den euskalduna, eta hego haizeak jo dion bezain laster Ameriketan agertu den euskalduna; baina ez dago uztarri bila urrun joan beharrik, askotan anaiak dira eta”.

MARTIN UGALDE

- Komenta itzazu ikaskideekin puntu hauek:
 - Entzun duzue inoiz euskaldunen bidaiazaletasunaz ezer?
 - Zergatik ote dugu denok osaba edo izebaren bat Ameriketan?
 - Eibartarrek diotenez, edonora joanda ere, eibartarren bat aurkituko duzu. Azpeitiarrek diotenez, edonora joanda ere, azpeitiarren bat aurkituko duzu. Egia zera da: edonora joanda ere, euskaldunen bat aurkituko duzula, eta askotan norberaren herrikoa. Ados zaudete baieztapen honekin? Gertatu al zaizue horrelakorik?
 - Saia zaitezte Txapela buruan eta ibili munduan esaeraren esanahia argitzen hauen artean aukera eginez:
 - a) Inora joanda ere, ez dugu geure gauzekin lotsatu beharrik.
 - b) Munduan zehar ibiltzeko, ondo hornitu beharra dago alde zurretik.
 - c) Euskaldunek betidanik izan dugu munduan zehar ibiltzeko zaletasuna.
 - d) Burua estalita dabilenari ez diote adarra jotzen inon.

Oporraldia igarotzeko, sarritan entzuten dugu halakok eta halakok Himalayara txangoa egin dutela, edota beste hark bizikletaz Andeak zeharkatu dituela. Normalean bidaiari edo abenturazale ospetsuak izaten dira, baina guregandik hurbilago ere, ez gara harritzen kuadrilako lagunek Piriniotan trabesia egingo dutela jakitean edo laneko kide batek Vietnam aldera egingo duela entzutean. Kontua zera da: horrelako batetik bueltan, pentsatzen dugula gure bizipenak oso bereziak izan direla eta gainontzekoek ere merezi dutela horren berri izatea. Hala sortzen dira hainbeste liburu, hitzaldi, etab. Atal honetan, dakizunez, liburuetan zentratuko gara.

- Ulertzen duzu osteko esaldia? Zer esan nahi du bidaiari anonimoak?

Afrikara astebeterako joan denak liburu bat idatziko du; hilabeterako doanak, artikulu bat; urtebeterako joan denak, deus ez.

Bidaiari anonimoa

Bidaia-liburua oso genero literario aproposa da mundua ezagutzeko eta baita bidaiariaren bizipenez jabetzeko ere. Eta, nola ez! idazle ez direnen idazkera ezagutzeko.

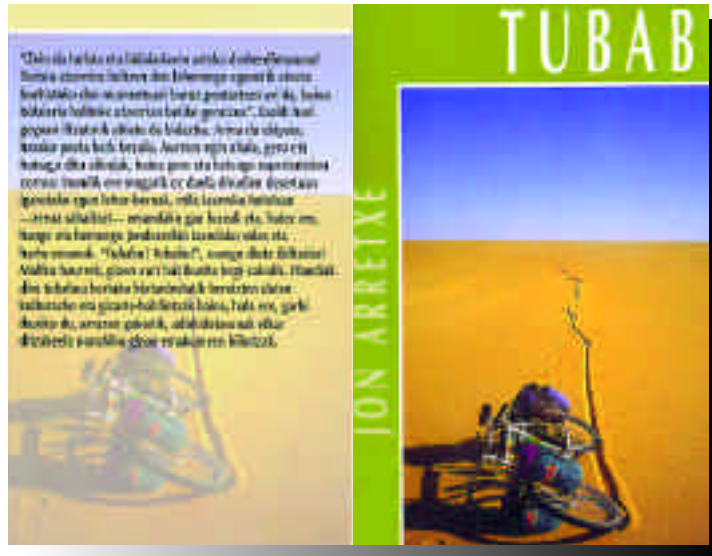
- Demagun liburudendan zaudela. Bidaia-liburuen baldaren aurrean. Zer izango duzu kontuan liburua aukeratzeko? Egizue faktore horien zerrenda ikaskideak eta biok.

☐
☐
☐☐
☐
☐☐
☐
☐

Aipatu al duzue atzeko azala? Normalean, bizitza errealeko irakurketan, liburua aukeratzeko erabiltzen dugun faktore nagusia ez bada, nagusienetakoa bai, liburuari buruzko gauza asko ondorioztatzen baitugu atzeko azaletik. Baina eta azalaz ere, aurreko azalaz, ez dugu ahaztu behar.

- Ikusi eta irakurri liburu bakoitzari buruz ematen dizkizugun jakingarriak eta ahalegindu zaitez eskatzen diren datuak ondorioztatzen.
- Ostean, aukera ezazu zeuk irakurri nahi duzun liburua.

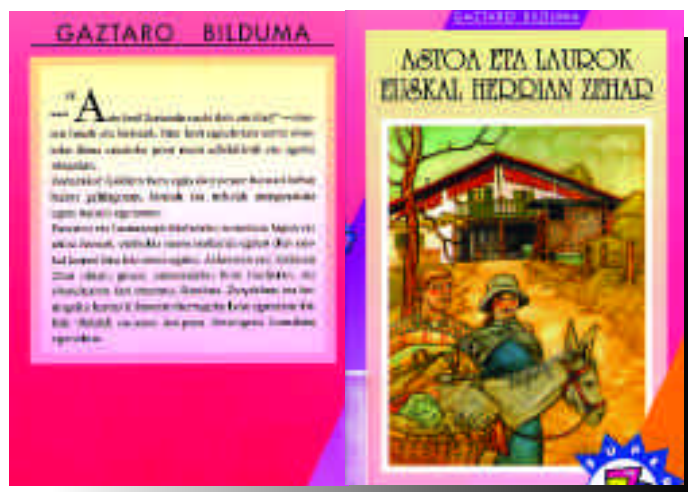
Arretxe, Jon 1994 Tubabu, gizon zuri bat Afrikan. Elkar

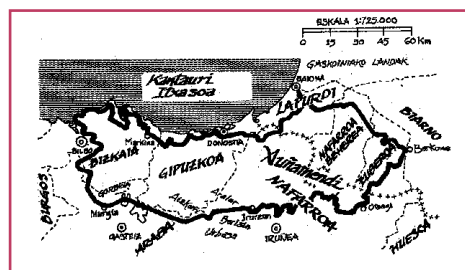
- Nondik nora ibili da?
- Zerez ibili da?
- Turista al da Jon Arretxe?
- Ezagutu al du jenderik?
- Zer azpimarkatuko du kontaketan? Gastronomía? Paisaia? Hizkuntza? Bizimodua? Kultura?
- Nolako zailtasunak izango ditu bidaian?
- Zein zentzutan izango zaizu gustagarria liburua irakurketa? Eta zein zentzutan aberasgarria?

Egurrola, Agustin 1994 Astoa eta Laurok Euskal Herrian zehar. Ibaizabal, Gaztaro bilduma.

- Zein irakurle-motari zuzendutako liburua da?
- Bidaia arrunta al da? Zergatik harritzen zaizkie ingurukoak?
- Zein tonutan dago idatzita? Umoretsu? Trazendente? Tartekoa?

Hitzaurrea*

“Baten batek aginduta egin behar izanez gero...” esan zuen gizonak burua mugituz, gure bira gaitzetsiz edo.

(...)

Nolatan bururatu zitzaigun bira hori egitea? Bizimodu berri bat ezagutu nahi genuelako, batetik; alegia, ijitoen pare, goian zerua, behean lurra,...

(...)

Dena den, bira bera zen baliotsua guretzat. Hau da, askatasun eta bakean naturarekin,...

(...)

Birak bazituen beste helburu batzuk, hala nola: gure euskalkiak, tokian tokikoa, ezagutzea,...

(...)

Eta, azkenik, Euskal Herriko mugak, iparraldekoak nahiz hegoaldekoak, oinez zeharkatu nahi...

(...)

Ezin aipatu gabe utzi eraman genuen tresneria; sukaldarako eskulabe txiki bat, kilo erdiko gas...

(...)

Ugal malgu batzuk astoarentzat...

(...)

Amaitzeko aipatuko dut zazpiehun eta berrogeita hamar kilometro...

- Erosoa izan al da bidaia?
- Erritmo handiko kontaketa ote da?
- Zein helburu nagusik bultzatu ditu bidaia hori egitera?
- Zeintzu kontaketa-mota baldintzatzen du helburu?
- Gustagarri litzaizuke irakurketa? Eta aberasgarri?

*Normalean, eta helburua liburuaren nondik norako orokorreaz jabetzea denean, lerrokada bakoitzaren hasiera baino ez dugu irakurtzen.

Zubizarreta, Patxi 1998 Atlas sentimentala. Egondaldi bat Marokoko berbereen artean. Alberdania.

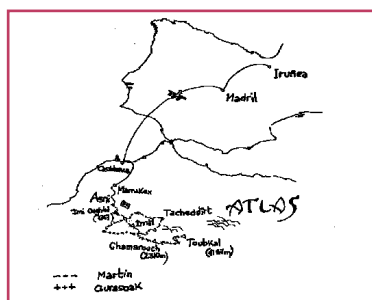
- Nondik norako bidaia da?
- Bidaiariak berak idazten al du?
- Norentzako liburua da?
- Zein motatako kontakizunak agertzen dira?
- Zein tonutan dago idatzita?
- Turistak al dira bidaiari hauek?
- Gustagarri litzaizuke liburu honen irakurketa? Eta aberasgarri?

Batzuetan, azalak eta abarrek informazio nahikorik ematen ez dutenean, barruko zatiren bat irakurtzen dugu.

“Eta bakardadea uxatzeko eta denbora arinago igarotzeko hasi naiz, bada, egunkari hau letraz eta marrazkiz zirriborratzen; horregatik eta, giltzarrapo gorria! txizalari naizela ahantzi nahi dudalako, zeren Marokoko mendialdeko herrixka hauetan ezin baita inon komunik aurkitu...” (12. or.)

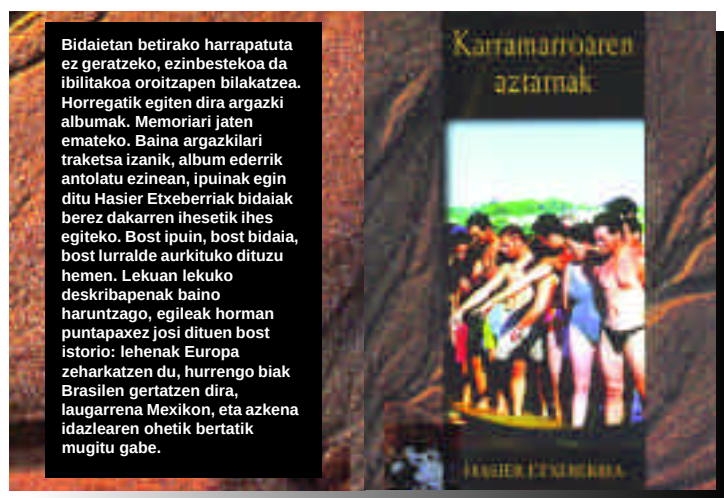
“Baina egun batez aitak bidai agentzia bateko orritxo bat ekarri zuen postontzitik. Barañaingo Natura agentziakoa zer eta honela zioen: “Maroko-Atlas Handia. Ezagutu itzazu ibilian-ibilian lurreko paisajerik ederrenak. Gainera, eguraldi ona lagun, Toubkal mendira (4167 m.) igotzeko aukera izango duzu”. Eta aitak hain sutsuki hitz egin zuen, eta gero ni ere bidaiaren hain aldeko agertu nintzen, azkenean ama animatzea lortu eta hirurok Marokora etortzea erabaki baikenuen.” (15-16. orr.)

“Gaur goizean, orkatila bihurritu dudanean, gurasoak bidaia bertan behera uzteko prest agertu dira. Baina nik ez nuen inondik ere nahi eta, kostatu bazait ere, azkenean konbentzitu ditut eta aurrera joatea erabaki dute. Gainera, ez dakit zergatik, baina irudipena daukat Toubkalera igo eta gero amak ez duela Tranxilium pilula gehiagorik hartu beharko (Iruñeara itzulitakoan beharbada ni neu izango naiz horren beharra izango duena...” (17. or.)

Patxi Zubizarreta (Ordizia, 1964). Euskal Filologia ikasi zuen Donostian eta Gasteizen. Haur eta gazte literaturaren barrutian hainbat lan kaleratu ditu, besteak beste *Gutun harrigarri bat* (Elkar, 1992), *Emakume sugearen misterioa* (Alberdania, 1993), *Eztia eta ozipina* (Alberdania, 1995) eta *Gizon izandako mutila* (Pamiela, 1997). Azken nobela honekin Euskadi Saria irabazi du, 1998an.

Etxeberria, Hasier 1997 Karramarroaren aztarnak. Elkar.

Bidaietan betirako harrapatuta ez geratzeko, ezinbestekoa da ibilitakoa oroitzapen bilakatzea. Horregatik egiten dira argazki albumak. Memoriari jaten emateko. Baina argazkilari traketsa izanik, album ederrik antolatu ezinean, ipuinak egin ditu Hasier Etxeberriak bidaia berez dakarren ihesetik ihes egiteko. Bost ipuin, bost bidaia, bost lurralde aurkituko dituzu hemen. Lekuan lekuko deskribapenak baino haruntzago, egileak horman puntapaxez josi dituen bost istorio: lehenak Europa zeharkatzen du, hurrengo biak Brasilen gertatzen dira, laugarrena Mexikon, eta azkena idazlearen ohetik bertatik mugitu gabe.

- Puntua ezazu 0-tik 10-era liburuaren irakurteraztasuna.
- Bidaia baten kronika puroa espero duzu?
- Zenbat ipuin-bidaia daude liburuan? Garraibide bakarra erabiltzen dela uste duzu?
- Liburuari buruzko zein inpresio ematen dizu autoreaz dakizunak?
- Gibel-solasa irakurrita, zein da idazlearen estiloa?
- Zer aportatzen ahal dizu liburu honek? Zergatik izan daiteke gustagarri?

Hasier Etxeberria Canales (Elgoibar, 1957). Kulturazko programa ugari zuzendu eta aurkeztu ditu telebistan, eta iritzizko artikuluak ere kaleratzen ditu prentsa idatzian. Bost liburu plazaratu ditu honen aurretik: Ipuin ezberdinak eta erregalokoak (1984), Estatua baten historia (1988), Mugetan (1989), Alajaineta (1995), Sukaliztegi partikularra (1997).

Gibel-solasa

Sekula erreparatu al diozu karramarroari hondartzan? Arrasto txiki bat egiten du bere ibiliarekin hondarraren gainean. Batzuetan puntu sotil batzuen itxura uzten du eta beste batzuetan marra mehe bat baizik ez. Erlike arin bat hondar ale artean. Ipuin hauek ere antzekoak dira: hondar gainean dabilenaren aztarnak. Eta erretiratzean olatuak karramarroaren markak itsasora eramaten dituen bezala, zure irakurketak eraman ditu nireak.

2. 35 URRATS TURISMO ETIKO BATERANTZ*****

Argi ikusi al duzu turista ala bidaiaria zaren? Dena den, artikulua honek dioena zera da: bata izan zein bestea izan kanpokoan eta bertakoan harremanak zaindu egin behar direla, ingurugiroa ez dela kaltetu behar eta abar. Foro Alternatibo delakoak 35 puntu bildu ditu argitaratutako artikulua batean, denak ere kontu hauen gainekoak. Ea zer iruditzen zaizkizun.

1

- Saia zaitez irakurri bitartean asmatzen puntu bakoitzak zein gairi egiten dion aipamen. Ikus ezazu nola egin dugun guk lehenengo puntuarekin. Noiz edo noiz puntu bat baino gehiagorekin ere lot dezakezu.

1.	• ekologia	19.
2.		20.
3.	• garraioa	21.
4.		22.
5.	• bertokoekiko harremana	23.
6.		24.
7.	• oportetako jarrera orokorra	25.
8.		26.
9.	• ostatuak	27.
10.		28.
11.	• ekonomia	29.
12.	• gastronomia	30.
13.		31.
14.	• kirola	32.
15.		33.
16.	• kultura	34.
17.		35.
18.		

- Ez dakigu gutako zenbaitek gaitutako gure etika-testa. Nahasian azaldu zaizkigu artikuluan bidaiaria eta turista. Bietako zeinekin lotuko zenuke estuago turismo etikoa?.....
- Pentsabidea eman dizu irakurritakoak? Zerbait aldatuko duzu zeure jokabidean?
- Zein alderdi ukitu ditu artikuluan klasean landu ez ditugunak?
Garrantzitsuak al dira alderdi horiek?.....

***** HABE aldizkaria 282:19-21.orr.

35 URRATS

TURISMO ETIKO BATERANTZ

Turismoaren bitartez herriek elkar ezagutzen dute, edo, hobeto esanda, elkar ezagutzeko bidea izan liteke turismoa. Baina gehienetan, masifikazioa dela bide, kanpokoak eta bertakoak oso hartueman gutxi izaten dute. Bestalde, turismoaren azpiegiturak kalte handiak egiten dizkio herrialde turistikoaren ingurugiroari: hoteltzarrak eraikitzen dituzte, bidaztiekin animalia exotikoak etxera eramaten dituzte... Kalte horiek arintzeko zenbait gomendio jaso ditu *Foro Alternativo* delakoak 35 *Urrats Turismo Etiko Baterantz* izeneko hiruorrikoan. Ez da erraza izango den-denak betetzea, baina jakinaren gainean egoteak behintzat ez digu kalterik egingo.

1. Bidaia-agentziak, beren eskaintza turistikoak prestatu behar dituztenean, talde desberdinekin elkarlanean aritzen dira: ingurugiroa zaindu nahi duten elkarteekin, giza eskubideen defendatzaileekin, Hirugarren Munduari laguntzen diotenekin, etab.

2. Turismo-alorreko enpresa handi guztiek ingurugiro-arduradun bana dute. Arduradun hauek uneoro harremanetan egoten dira ingurugiroa zaindu nahi duten elkarteekin, turismo bigunari buruz eztabaidatzeko, turistentzat informazioa prestatu, eta jarduera turistikoek eta turismo-egiturek ingurugiroan duten eragina aztertzeko.

3. Agentziek beren langileei herrialde turistikoaren ekologia, ingurugiroko arazoak eta kultur ondarea erakutsiko dizkiete.

4. Bidaia-katalogoek leku bakoitzean dauden eta sor daitezkeen arazo ekologikoei buruzko informazioa

Santiago de Cuba. Herrialde batzuetan ez da batere zaila bertako bizilagunak ezagutzea. (Esther Isasak utzia).

eskaintzen dute.

5. Bidaia-agentziak eta tour-operadoreak turistek herrialde horietako jendearekin eta ingurugiroarekin nola jokatu argitzen saiatzen dira.

6. Agentzia hauek bibliografia eskaintzen diote turistari, bidaiaren aurretik herrialdea piskat ezagut dezana. Turismo bigunari buruzko bibliografia ere eskaintzen diote.

7. Turistek garraio publiko edota ekologikoetan egiten dituzte beren bidaiak. Autorik gabe hobeto ezagutuko dituzte bertako bizilagunak, eta zenbait arazo saihestuko

dituzte: zarata, kutsadura, auto-pilaketak, istripuak...

8. Autoa etxean utzi ez duenak giltzak ostatuan uzten ditu, eta bertako garraio publikoak erabiltzen ditu han dagoen bitartean.

9. Turismoa nagusi den lekuetan, turistentzat autobus-zerbitzu bereziak antolatzen dira.

10. Autoak alokatzen dituzten enpresek, ahal duten neurrian, ibilgailu elektrikoak erabiltzen dituzte. Oporretan ez dira kilometro asko egiten eta, beraz, ez dio axola autonomia gutxiago izateak.

Mariachiak nonahi azaltzen dira Mexikoko kaleetan. (Artxibokoa).

11. Oporrak igaro behar diren lekura joateko bidaia ere oporren zati bat da. Denboraz prestatu behar da bidaia hori, leku interesgarrietan gelditu eta estuasunik gabe bidaiatu ahal izateko.

12. Bisitariak nahiago dute hotel txiki edo etxe pribatuetan ostatu hartzea, hotel handietan baino.

13. Turistak ez dira *ghetto* turistikoetara joaten. Atzerritarrek egon partez, nahiago dute bertako jendea ezagutu eta haiekin harremanetan jartzea.

14. Ostatu hartzen duten eraikuntza-motak herrialdeko kutsua izaten du. Hala ere, eraikin horiek hobekuntza ekologikoak izan ditzakete, bai erabilitako materialetan, eta bai energia aurrezteko

instalakuntzetan ere.

15. Tokian tokiko luxu eta erosotasun-maila izango dituzte ostatuek. Ezin dira onartu luxuzko hotelak lurralde behartsuetan.

16. Turismoak sortzen dituen irabazi ekonomikoak bertako jendearentzat dira; ez dira bertatik atera eta inbertsore kanpotarren poltsikoetara joango.

17. Oportokiak eredu dira ingurugiroaren babesean. Udalek ingurune interesgarrienak zaindu egiten dituzte, araztegiak jarri eta zaborrak birziklatzen dituzte.

18. Turismoa kokatzen den herrialdeetan turismo bigun integratu plangintzak elkarrekin osatzen dituzte

bertako udal, ekologista, enpresari, herrialdeko politikari eta biztanleek.

19. Bertako nekazariak eta abeltzainak janari natural edo ekologikoak ekoizten dituzte. Produktu horiek eskualdeko hotel eta jatetxeei saltzen dizkiete.

20. Eskaintza gastronomikoa bertakoa izaten da. Turistek, Asturiasen, ez dute Holandako gazta jaten.

Eskaintza gastronomikoa bertakoa izaten da

21. Gosaldurik ondoren, mahaia ez da plastikozko eta aluminiozko zorroz josita egoten, janari freskoak eta zorrorik gabeak kontsumitzen baitira.

22. Jatetxeetako kartetan eskualdeko jaki bereziak aurki daitezke, zeren gastronomia kultur ondasunaren parte baita.

Ezin dira onartu luxuzko hotelak lurralde behartsuetan

23. Turistak ingurugiroarentzat kaltegarriak ez diren kiroleetan aritzen dira: ibilaldiak oinez, zaldian, txirrinduan, igeriketa...

Urkuluko dorrea. Oporretan ez dago urrutira joan beharrik.
(Artxibokoa).

24. Turistak bertako bizilagunentzat antolatzen diren aisia eta instalakuntza-eskaintzez ere baliatzen dira.

25. Bisitariak ez dira leku turistiko artifizialetara joaten, nahiago baitute naturan bizi eta herrialde horretako kultur ezaugarriak beren kabuz ezagutu.

26. Turistek argazkiak egiten dituzte, hori ere bertako jendearekin harremanetan jartzeko era erraza baita. Baina kontuz ibili behar da kamararekin: aurretik baimena eskatu, debekuak kontuan hartu... eta, noski, agindutako argazkiak bidali.

Turistek garraio publiko edota ekologikoetan egiten dituzte beren bidaiak

27. Udatiarrek herrialde horretan natura babesteko

egitasmotan parte hartzen dute. Horrela, ariketa fisikoa egiten dute, jendea ezagutu eta, bide batez, ondasun naturala gordetzen laguntzen dute.

28. Bisitariak patxadan hartzen dituzte oporrak. Badute astia jendearekin solasean aritzeko eta ikusi eta entzun dutena bereganatzeko; ez dituzte leku eta monumentu-pila ito beharrean bisitatzen.

29. Bisitariak bertako artisautzari laguntzen diote "oroigarriak" erosiz, baina ez dituzte antzinako objektuak erosten, ezta marfilez, krokodilo-larruz edo koralez eginak ere. Saiatzen dira bertako ondasun natural eta kulturalari kalte ez egiten.

30. Turistek opari txikiak eramaten dituzte beren herrialdetik (liburuak, sukaldaritzako errezetak...), ez daitezen izan beti hartzaileak, trukean ezer eman gabe.

31. Bisitariak ongi prestatzen dira atzerriko herrialdeak

bisitatu behar dituztenean: hizkuntza ikasi piskat, bertako literatura irakurri...

32. Haurrei dirua eta gozokiak eman ordez, turistek nahiago dute herriko eskolari gauza baliagarriak opari egitea.

33. Turistek ez dituzte beren luxu, bitxi, bideokamara eta horrelakoak harrokeriaz erakusten, batez ere bertako jendeak antzekorik erosteko aukerarik ez duenean.

34. Turistak bidaia luzeak ez egiten saiatuko dira. Urrutiko bidaietan hegazkina ezinbestekoa da eta garraio-mota horrek asko kutsatzen du. Bestalde, urrutira joatean, kultura, hizkuntza eta bizimoldeen arteko bereizketa handitu egiten da.

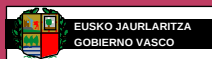
35. Gero eta jende gehiago gelditzen da etxean oporretan, geure herria hobeto ezagutu eta kanpoko lagunak gurera gonbidatzeko aukera ematen baitigu.

2

- Irakur itzazu osteko ezaugarriak ***** eta markatu turista ala bidaiariari dagozkion.

	turista	bidaiaria
1. Eiffel-dorreko azken eskailera ere igotzen du.		
2. Bertakoaren dastatzaile, naturaltzale eta desberdintasunaren laguntzat dauka bere burua.		
3. Mundua telebistan ikusten den bezalakoa dela frogatzen saiatzen da.		
4. Hurrengo herrialdean behar izango dituen txanponak kremaile radun gerriko batean daramatza.		
5. Museoen izenak, erreka urtsuenenak eta kontakizunen xehetasunak zehatz gogoratzen saiatzen da.		
6. Abiatu aurretik du dena lotuta eta joandakoan ez du ezustekoak harrapatzen.		
7. Gaur egungo ikasketadunak beraren antzik ez izaten ahalegintzen dira.		
8. Ajentzia baten ikurra duen txarteltxoarekin igotzen da hegazkinera.		
9. Postaletako irudiak lortzeko egiten ditu argazkiak.		
10. Jarrera aktiboa du, bilatu egiten du eta bizimoduetan sartzen da.		
11. Txiringitoetan takoak jaten ditu, baina gehien gustatzen zaion janaria etxeakoaren antzekoa da.		
12. Ezezagunaren bila abiatzen da.		
13. Sorbaldan zintzilik poltsa edota kamara darama.		
14. Bideak egiten saiatzen da, natiboen artean bertakotzen.		
15. Gidak esaten duenari haurrak bezain adi aditzen dio.		
16. Egiptoko piramideei begiratuta, testuliburuetan aipatzen den hainbesteko altuera ez dutela pentsatzen du.		
17. Edonora doala ere, gela berean egiten duela lo ematen du.		

***** Verdu, Vicente, El turista In El País, 99.06.03, 35. orrialdea, itzuli eta moldatua.

ISBN 84-86968-95-X

